

Bachelor thesis

Invloed van de culturele achtergrond van Turkse en Marokkaanse gezinnen op het gebruik van de openbare ruimte

Een casus in Nijmegen: Nije Veld, 't Acker en Meijhorst

Tijn Verschuren

Bachelor thesis geografie, planologie en milieu

Faculteit der Managementwetenschappen

Radboud Universiteit, Nijmegen

Augustus, 2018

Radboud Universiteit Nijmegen

Bachelor thesis

Invloed van de culturele achtergrond van Turkse en Marokkaanse gezinnen op het gebruik van de openbare ruimte

Een casus in Nijmegen: Meijhorst, 't Acker, Nije Veld

Aantal woorden:

Tijn Verschuren

Studentnummer: s4382862

Begeleider: drs. J.M. van de Walle (Jackie)

Tweede corrector: dr C.J.C.M. Martens (Karel)

Geografie, planologie en milieu

Faculteit der Managementwetenschappen

Radboud Universiteit Nijmegen

Augustus 2018

Afbeelding omslag: Ray, W. (n.d), Free StandersBy Stock Photo, file ID: 1462489

Voorwoord

Voor u ligt mijn bachelor thesis voor de studie geografie, planologie en milieu aan de Radboud Universiteit. Na vijf jaren deze studie gevolgd te hebben, is dit het afsluitende werk. Met plezier heb ik de afgelopen jaren de studie gevolgd en met hetzelfde plezier en interesse heb ik aan deze thesis gewerkt. Cultuur is een onderwerp wat mij altijd al gefascineerd heeft en waar ik geen genoeg van kan krijgen. In mijn ogen is cultuur iets wat de mens, mens maakt. Het was voor mij dan ook snel genoeg duidelijk dat ik dit in mijn onderzoek wilde betrekken en hier mee verder wil gaan in de master Cultural Geography and Tourism. Daarnaast ben ik iemand die zelf graag in de openbare ruimte verblijft en de belangrijke toegevoegde waarde voor de samenleving hiervan erkent. Deze twee onderwerpen samen te combineren in deze thesis is voor mij de perfecte afsluiting van de bachelor.

Gedurende het schrijven van de thesis hebben verschillende personen mij bijgestaan en geholpen, gemotiveerd of voorzien van nieuwe inzichten. In dit voorwoord wil ik hen dan ook danken. Ten eerste mijn begeleider Jackie van de Walle. Zij wist mij vanaf het begin af aan te voorzien met positieve opbouwende feedback, nieuwe ideeën, oplossingen en adviezen waardoor ik de thesis heb kunnen voltooien. Daarnaast wil ik de verschillende respondenten en contactpersonen bedanken zonder wie het niet mogelijk was dit onderzoek uit te voeren. Verder wil ik verschillende vrienden uit mijn directe omgeving bedanken die mij te zijner tijd ook wisten te voorzien van nieuwe ideeën of suggesties, maar die mij ook gefocust wisten te houden. Speciale dank gaat uit naar Cas, Stijn en Else die mijn volledige thesis hebben doorgenomen en voorzien hebben van feedback. Tot slot wil ik ook mijn familie bedanken voor de steun en focus, met in het bijzonder mijn ouders voor wie ik vanaf eind maart extra gebrand was om de thesis met succes af te ronden en trots te maken.

Voor nu wens ik u veel plezier met het lezen van mijn bachelor thesis.

Tijn Verschuren

Nijmegen, augustus 2018

Inhoud

Voorwoord	III
Samenvatting	VI
1 Inleiding	1
1.1 Inleiding	1
1.2 Onderzoekskader	1
1.2.1 Projectkader	1
1.2.2 Doel- en vraagstelling	4
1.2.3 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie	4
1.2.4 Onderzoeksmodel	5
1.3 leeswijzer	5
2 Theoretisch kader	6
2.1 Openbare ruimte	6
2.2 Cultuur	7
2.3 Structuurtheorie	8
2.4 Conceptueel model	9
3 Methodologie	10
3.1 Onderzoeksgebied	10
3.2 Cases selectie	10
3.3 Uitvoering onderzoek	11
3.3.1 Dataverzameling	11
3.3.2 Dataverwerking	12
4 Analyse	14
4.1 introductie buurten	14
4.1.1 Nije Veld	14
4.1.2 't Acker	15
4.1.3 Meijhorst	17
4.2 Kenmerken Turkse en Marokkaanse bevolkingsgroepen in Nijmegen	18
4.2.1 Taal	18
4.2.2 Religie	19
4.2.3 Gemeenschappelijke geschiedenis	19
4.2.4 Overige kenmerken	20
4.3 De openbare ruimte in de buurten	20
4.3.1 Parken	20
4.3.2 Pleintjes en bestrating	21
4.3.3 Functies openbare ruimtes	21

4.4 Het gebruik van de openbare ruimte.....	22
4.5 Verschil in het gebruik van de openbare ruimte op basis van cultuurverschillen	23
5 Conclusie	24
5.1 Gebruik openbare ruimte door Turkse en Marokkaanse personen	24
5.2 Giddens' Structuurtheorie.....	25
6 Afsluiting	27
6.1 Aanbeveling en discussie.....	27
6.2 Reflectie	28
7 Bronnen.....	29
7.1 Literatuur	29
7.2 Afbeeldingen.....	31
7.3 Interviews	31
8 Bijlagen.....	32
Bijlage 1: verdeling allochtonen naar buurten in Nijmegen	32
Bijlage 2: interviewguide buurtbewoners	34
Bijlage 3: interviewguide experts	35
Bijlage 4: observatieschema en -verslagen	36

Samenvatting

In de tweede helft van de vorige eeuw kende Nederland een grote toestroom van (arbeids)migranten uit voornamelijk Turkije en Marokko. Tegenwoordig wonen er ongeveer 380.000 personen in Nederland die deze herkomst hebben. Hiermee zijn deze twee bevolkingsgroepen de grootste niet-westerse immigrantengroepen in Nederland. Een ander land van herkomst kan zorgen dat iemand een andere cultuur met zich meedraagt en hierdoor een andere culturele achtergrond heeft. Een culturele achtergrond brengt bepaalde normen, waarden en gedachtegangen met zich mee en hierdoor is het van invloed op iemands gedrag en handelingen. Dit geldt ook voor het gedrag en de handelingen in de openbare ruimte en hiermee op het gebruik van de openbare ruimte. In hoeverre de culturele achtergrond invloed heeft op het gebruik van openbare ruimte staat in deze bachelor thesis centraal. Aan de hand van de volgende hoofdvraag en vier deelvragen is er onderzoek uitgevoerd in drie buurten in de gemeente Nijmegen:

Hoofdvraag: In hoeverre heeft de culturele achtergrond van gezinnen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond invloed op het gebruik van de openbare ruimte met als cases Nije Veld, 't Acker en Meijhorst in Nijmegen?

Deelvragen:

- *Hoe kenmerken de Turkse en Marokkaanse bevolkingsgroepen zich?*
- *Wat is de functie van de gebruikte openbare ruimte in de wijken Nije Veld, 't Acker en Meijhorst?*
- *Wat ligt ten grondslag aan het gebruik van de openbare ruimte door gezinnen in deze drie wijken?*
- *Wat zijn de verschillen tussen de culturen in het gebruik van de openbare ruimte in deze drie wijken?*

Hoewel cultuur als een relatief abstract begrip kan worden gezien en hierdoor zeer omvangrijk kan zijn, is het in deze thesis geoperationaliseerd door drie factoren, te weten de taal, de religie en de gemeenschappelijke geschiedenis. Deze drie factoren spelen een dusdanige rol in de vormgeving van een bepaalde cultuur en zijn door personen relatief eenvoudig om hier hiermee te identificeren. Naast cultuur is het begrip openbare ruimte ook veelomvattend. Om de scope van dit onderzoek te verkleinen is er voornamelijk gekeken naar parken, pleinen en trottoirs, plekken waar sociale en optionele activiteiten het meest voorkomen.

Aangezien zowel de openbare ruimte als de cultuur constant aan veranderingen onderhevig zijn, is er in deze thesis gebruik gemaakt van de structuurtheorie van Giddens. Door deze structuurtheorie worden beide concepten gezien als structuur en als systeem, waarin zij zowel van invloed zijn op het gedrag van gezinnen en personen als dat zij beïnvloed worden door deze zelfde gezinnen en personen.

Dit onderzoek is uitgevoerd in drie Nijmeegse buurten die alle drie een boven gemiddeld percentage aan niet-westerse bewoners hebben, namelijk in Nije Veld (21%), 't Acker (17%) en Meijhorst (35%). Voor de analyse zijn er interviews gehouden met buurtbewoners die behoren tot een van de twee immigrantengroepen en met enkele 'buurtextperts'. Daarnaast is er geobserveerd in de buurten. Voor de analyses is er echter voornamelijk gebruik gemaakt van de interviews. Uit de analyses is gebleken dat er weinig verschillen zitten tussen de Turkse en Marokkaanse cultuur, buiten wat kleine details zoals specifieke religieuze stroming. Daarnaast bleek dat het kenmerkend is voor beide culturen dat zij zich veel in de buitenlucht begeven en zeer open en gastvrij zijn ingesteld. Wat betreft de gebruikte openbare ruimte in de buurten, gaat het voornamelijk om parkjes waar er de ruimte is

voor sociale en optionele activiteiten. Dit past bij de functie van de parkjes. De trottoirs, die niet deze functie hebben, worden echter ook veel op deze manier gebruikt, maar in verhouding voornamelijk door mannelijke jongeren. Hoewel in deze thesis zowel de Turkse als de Marokkaanse bevolkingsgroep is onderzocht, zijn er tussen deze twee groepen nauwelijks verschillen waargenomen, dit uit zich vervolgens ook in het gebruik van de openbare ruimte. Het lijkt er op dat er verschillen zitten tussen de Turkse en Marokkaanse groep aan de ene kant en andere bevolkingsgroepen aan de andere kant. Dit is echter niet te concluderen aangezien er geen onderzoek is gedaan naar andere groepen.

De conclusie voor dit onderzoek bleek dan ook te zijn dat de culturele achtergrond van Turkse en Marokkaanse personen wel degelijk van invloed is op hoe er met de openbare ruimte wordt omgegaan. Er kan gezegd worden dat deze twee bevolkingsgroepen een grote waarde hechten aan de openbare ruimte en hiermee ook aan de kwaliteit van de openbare ruimte. De openbare ruimte dient voor deze groepen als sociale ontmoetingsplek en voornamelijk de parkjes in de buurten worden hiervoor gebruikt.

1 Inleiding

1.1 Inleiding

In deze bachelor thesis zal er onderzoek worden gedaan naar de invloed van de culturele achtergrond van een gezin op het gebruik van de openbare ruimte met als cases Nije Veld, 't Acker en Meijhorst in Nijmegen. Zoals algemeen bekend is Nederland vele culturen rijk. Na de Tweede Wereldoorlog kende Nederland een grote toename in het aantal immigranten, vooral van 1960 tot 1980 groeide het aantal immigranten in Nederland (UCL, 2018). Dit betrof voornamelijk arbeidsmigranten uit Marokko en Turkije. Op dit moment zijn beide totale bevolkingsgroepen groter dan 380.000 personen (CBS, 2018a). Al deze personen hebben via hun land van herkomst een andere cultuur dan de Nederlandse cultuur.

Een andere cultuur kan andere normen en waarden met zich mee brengen waardoor gedrag ook anders kan zijn. Het gedrag van mensen kan zich ook uiten in de omgang met de openbare ruimte. Zo wordt bijvoorbeeld in artikelen van Karsten (2014) en Phillips (2006) gesteld dat immigranten met een Islamitische achtergrond een meer teruggetrokken leven leiden. Zij zouden zich niet mengen in de wijk waarin zij wonen en zoeken nauwelijks contact met de autochtone wijkbewoners. De vraag is echter of deze veronderstelling juist is. Zijn zij zich daadwerkelijk aan het segregeren? Speelt hun sociale leven zich inderdaad zoveel mogelijk binnenshuis af?

Afgaande op onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) zou de band tussen niet-westerse immigranten en de "witte autochtone Nederlander", achteruit zijn gegaan (SCP, 2017). Dit zou een mogelijk gevolg van toenemende discriminatie kunnen zijn. Sluit dit onderzoek van het SCP aan bij het idee dat deze mensen minder integreren en zich minder in de openbare ruimte vertonen? Het is namelijk mogelijk dat dit niet voor heel Nederland op gaat. Aangezien het onderzoek van Karsten (2014) alleen in Amsterdam is uitgevoerd, is het niet verantwoord om te zeggen dat dit in alle Nederlandse steden speelt, maar tegelijkertijd kan dit niet worden uitgesloten. In deze thesis staat daarom centraal hoe er door personen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond met de openbare ruimte wordt omgegaan.

1.2 Onderzoekskader

1.2.1 Projectkader

Dit onderzoek zal zich richten op de invloed van de culturele achtergrond van gezinnen op het gebruik van de openbare ruimte. Het begrip cultuur is echter een zeer breed en veelomvattend begrip, waardoor het begrip als 'vaag' omschreven kan worden. In de Dictionary of Geography (Mayhew, 2009) wordt cultuur aangeduid als het doel, de symbolen en de betekenis die mensen aan het leven geven. Hiermee valt samen hoe groepen mensen invulling geven aan hun dagelijks leven. Dit is een definitie die overeenkomt met Knox en Marston (2014) waarin staat dat cultuur een verzameling is van betekenissen welke worden nageleefd in het dagelijks leven. Dit kan nog aangevuld worden door het artikel van Raday (2003) waarin cultuur wordt gezien als een groep mensen met allemaal dezelfde soort gedachtes, waardes en manieren van omgang. In het boek *Cultures of the City* van Richard Young en Amanda Holmes (2010) wordt in gegaan op de verschillende culturen in steden in Latijns-Amerika. Zij beschouwen cultuur als *"the full range of human behaviour and its products, whether embodied in thought, language, actions, or material artefacts."* (p.2). De sociale wetenschappen benadrukken dat cultuur door sociale contacten wordt overgedragen en niet biologisch bepaald is (Scott en Marshall, 2009). De bovenstaande definities zijn

nog zeer brede omschrijvingen voor het begrip cultuur. Het begrip 'culturele geografie' sluit beter aan bij dit onderzoek en kan volgens Knox en Marston (2014) gedefinieerd worden als de beïnvloeding van de omgeving op de cultuur, maar tegelijkertijd als de beïnvloeding van cultuur op de omgeving. Daarnaast kan er binnen cultuur gekeken worden naar het begrip cultureel systeem. Een cultureel systeem is een verzameling van factoren die samen een groep haar identiteit geven (Knox en Marston 2014). Hieronder vallen onder andere taal, gemeenschappelijke geschiedenis en religie (Zimmermann, 2017). Deze drie factoren zullen in dit onderzoek centraal staan, aangezien men zich gemakkelijk met deze factoren kan identificeren.

Op basis van deze factoren zijn er zeer veel verschillende culturen te onderscheiden in de wereld, zo ook in Nederland, een land dat bekend staat om haar multiculturele samenleving. Hoewel een grootschalig onderzoek naar alle culturen in Nederland erg interessant is, is dit praktisch onhaalbaar. Zodoende wordt er in dit onderzoek gekeken naar de twee grootste niet-westerse culturele achtergronden, namelijk de Turkse en Marokkaanse. Zoals eerder vermeld zijn deze het sterkst vertegenwoordigd in Nederland (CBS, 2018a). Naast dat deze twee groepen het sterkst zijn vertegenwoordigd, verschillen ze ook sterk met de Nederlandse cultuur. Zo verschilt vooral de Marokkaanse (Arabische) taal met het Nederlands, aangezien deze uit Afro-Aziatische taalfamilie afkomstig is (Knox en Marston, 2014). Het Turks is afkomstig uit weer een andere taalfamilie, namelijk de Turkse talen (Minah, 2017). Wat betreft de geschiedenis is deze ook zeer verschillend met de Nederlandse geschiedenis. Aspecten uit de geschiedenis zoals gouden eeuwen of oorlogen kunnen een bepaald gevoel van verbondenheid geven (Klop, 1999). Daarnaast is wellicht het duidelijkste verschil de religie. De inwoners van deze twee landen zijn voornamelijk Islamitisch, terwijl in Nederland het Christendom de meeste aanhangers heeft.

Het artikel van Phillips (2006) heeft als aanleiding de claim dat Britten met een Islamitische achtergrond een teruggetrokken bestaan leven. Na haar onderzoek komt zij zelf met de conclusie dat deze groepen liever wél in buurten wonen met verschillende achtergronden en graag integreren. In Nederland is er in 2003 door Weijters & Scheepers een onderzoek gedaan naar de integratie van vier niet-westerse bevolkingsgroepen, waaronder Turken en Marokkanen. Hieruit bleek dat Turken en Marokkanen het minste contact hebben met de autochtone Nederlander, Marokkanen nog minder dan Turken. In dit onderzoek werd daarnaast geconcludeerd dat er wel een verschil bestaat tussen eerste en tweede generatie immigranten. Tweede generatie immigranten, welke zij beschrijven als kinderen van eerste generatie migranten óf migranten jonger dan 18 jaar op moment van migratie, hebben in verhouding meer contact met de autochtone bevolking dan eerste generatie migranten (Weijters & Scheepers, 2003). Er kan zodoende worden beargumenteerd dat deze groepen naar verhouding meer zijn geïntegreerd. Leeftijd lijkt echter ook een rol te spelen zoals blijkt uit de documentaire 'Marokko op 1' van PowNed (2018). Personen die in deze documentaire aan het woord komen, geven aan dat hoe ouder zij worden, hoe meer zij zich "een Marokkaan voelen". Volgens de geïnterviewde Marokkanen is dit te verklaren door een groter besef van discriminatie. Een ander belangrijke bevinding die naar voren komt in het onderzoek van Weijters en Scheepers (2003), is dat er een verschil zit tussen de grootte van gemeentes. In de kleinere gemeentes is er relatief meer contact tussen allochtonen en autochtonen (Weijters & Scheepers, 2003). Dit kan verklaard worden doordat kleinere gemeentes vaak een meer dorps karakter hebben en het hierdoor meer een 'ons-kent-ons' karakter krijgt. Hieruit blijkt dus dat men over het algemeen open staat voor integratie en dat dit in kleinere gemeentes ook al vaker het geval is.

Dit sluit ook aan bij de gedachte van Said (1993). Hij stelt namelijk dat door de geschiedenis heen verschillende culturen met elkaar samenleefden en dat dit nog steeds mogelijk is. Het is alleen van belang dat er een manier gevonden moet worden waarin alle personen en culturen welkom zijn. Het

gaat in dat geval om de samenleving in zijn geheel en dus ook de openbare ruimte. Het idee van gemeentes dat de openbare ruimte er voor iedereen zou moeten zijn klinkt mooi, maar wellicht is dit niet haalbaar. Wat in één buurt kan werken als openbare ruimte, bijvoorbeeld in de vorm van grote grasvelden, hoeft in een andere buurt niet te werken omdat hier geen behoefte aan is of omdat dit maar slechts door een klein gedeelte van de bewoners gewaardeerd wordt (van 't Rot, 2009). Daarnaast speelt de bevolkingssamenstelling van de buurt een rol. Het is daarom noodzaak om te zorgen dat de inrichting van de openbare ruimte aansluit bij wensen van de bewoners uit de buurt en zodoende aansluit bij de culturele normen en waarden. In een buurt waar één cultuur overheersend is, zal dit gemakkelijker gaan dan in een zeer gemixte multiculturele buurt.

Een bijpassend voorbeeld wordt gegeven door Karsten (2014). Door het aanpakken van de openbare ruimte in een buurt in de vorm van bijvoorbeeld parkjes, krijgt een buurt een meer dorps karakter (wat zoals eerder vermeld positief kan zijn voor de integratie). In haar artikel wordt dit door uitspraken van buurtbewoners ondersteund. Door deze aanpak en het dorpse karakter wat daarmee verwezenlijkt wordt, krijgen de buurtbewoners een betere band met elkaar (PowNed, 2018). Daarnaast brengen de gezinnen meer tijd door in de openbare ruimte en brengen ze de 'privésfeer' van het gezin naar buiten. Zo worden er verjaardagen gevierd en vindt een deel van de opvoeding hier ook plaats (Karsten, 2014). Het gebruik van de openbare ruimte op deze manier wordt echter alleen gedaan door de witte middenklasse, aldus Karsten (2014). Het uitgangspunt dat de openbare ruimte voor iedereen toegankelijk moet zijn lijkt hier in de praktijk dus niet te werken. Karsten benoemt specifiek een Marokkaanse vrouw wiens gezinsleven zich alleen binnenshuis afspeelt. Deze vrouw geeft aan dat ze met plezier in de wijk woont en dat ze contact heeft met andere buurtbewoners, maar dat ze liever binnen zit met vrienden of familie. Echter, Karsten meldt hierbij dat het niet duidelijk is of deze voorkeur voortkomt uit een persoonlijke, individuele voorkeur of dat er achterliggen redenen zijn zoals bijvoorbeeld cultuur.

Naast dat mensen de openbare ruimte op een andere manier gebruiken, heeft de openbare ruimte zelf ook veranderingen ondergaan wat betreft de functie. Waar decennia geleden de openbare ruimte werd gebruikt als ontmoetingsplek, heeft het in het eind van de vorige eeuw deze functie verloren en diende het meer als praktisch nut (Doggen, 2008). De openbare ruimte moest burgers in staat stellen zich van de ene naar de andere plek te verplaatsen. Ruimte voor ontspanning, met name voor speeltuinen voor kinderen, was er niet. Deze verandering kwam vooral voort uit economische overwegingen. De laatste paar jaren is er juist weer een tegentrend waarneembaar. Zo vraagt een stijging van het aantal kinderen in steden bijvoorbeeld om meer openbare speelplekken (Rekker, 2017). Ook het besef van burgers zelf en de waarden die zij hanteren spelen mee in de ontwikkeling van de openbare ruimte (van der Poel, 2013). Mensen worden zich namelijk bewuster van de eigen omgeving en willen aan de hand van hun waarden deze omgeving veranderen naar eigen wens, of deze juist behouden zoals die is.

Naar aanleiding van het bovenstaande is het aannemelijk om te concluderen dat er verschillende manieren zijn waarop de openbare ruimte gebruikt kan worden. Niet alleen een verschil in de soort openbare ruimte of de functie hiervan is hierop van invloed, maar ook de culturele achtergrond van de bewoners kan een rol spelen. Het effect van de culturele achtergrond op het gebruik van de openbare ruimte zal onderzocht worden in deze bachelor thesis. Er zal een onderzoek worden gedaan naar de twee grootste niet-westerse immigrantengroepen in Nederland, de Turkse en Marokkaanse groep. Er wordt gekeken in hoeverre hun culturele achtergrond van invloed is op het gebruik van de openbare ruimte. Dit zal worden gedaan in de drie Nijmeegse buurten, Nije Veld, 't Acker en Meijhorst aangezien dit wijken zijn in Nijmegen waarin relatief veel personen met een niet-westerse achtergrond wonen.

1.2.2 Doel- en vraagstelling

Uit bovenstaande alinea's blijkt dat er geen eenduidige omgang is van hoe men de openbare ruimte gebruikt. Door de jaren heen heeft de openbare ruimte verschillende functies gehad. Deze functies volgen uit verschillende waarden van de maatschappij. Daarnaast kan de culturele achtergrond van de bewoners ook een rol spelen. Om te onderzoeken hoe dit laatste in elkaar steekt, is er voor dit onderzoek de volgende doelstelling opgesteld:

Het verkrijgen van inzicht in de rol die de culturele achtergrond heeft op hoe gezinnen gebruik maken van de openbare ruimte in de wijken Nije Veld, 't Acker en Meijhorst.

Om deze doelstelling te bereiken staat er in dit onderzoek één vraag centraal. Deze vraag wordt ondersteund door vier deelvragen welke stapsgewijs dieper in gaan op de beantwoording van de centrale vraag. De centrale vraag die is opgesteld is als volgt:

In hoeverre heeft de culturele achtergrond van gezinnen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond invloed op het gebruik van de openbare ruimte met als cases Nije Veld, 't Acker en Meijhorst in Nijmegen?

De vier deelvragen luiden als volgt:

- *Hoe kenmerken de Turkse en Marokkaanse bevolkingsgroepen zich?*
- *Wat is de functie van de gebruikte openbare ruimte in de buurten Nije Veld, 't Acker en Meijhorst?*
- *Wat ligt ten grondslag aan het gebruik van de openbare ruimte door gezinnen in deze drie buurten?*
- *Wat zijn de verschillen tussen de culturen in het gebruik van de openbare ruimte in deze drie buurten?*

Zoals eerder is aangegeven is cultuur een erg breed begrip waardoor bovenstaande vragen lastig te beantwoorden zijn. Vandaar dat in dit onderzoek het begrip cultuur wordt beschouwd als religie, taal en gezamenlijke geschiedenis. Voor de rest van deze thesis worden deze drie factoren dan ook bedoeld als het begrip 'cultuur' wordt benoemd. Indien het begrip breder wordt getrokken, dan zal dit duidelijk aangegeven worden.

1.2.3 Maatschappelijke en wetenschappelijke relevantie

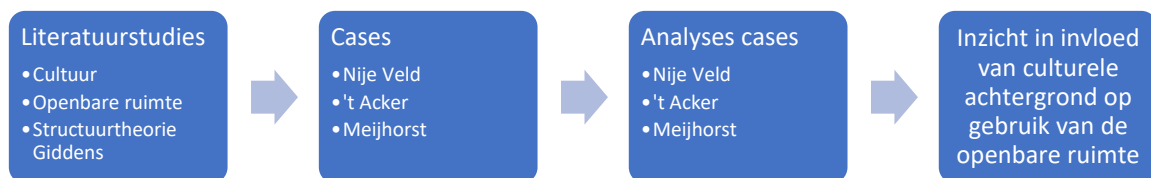
Door het inzichtelijk maken van de invloed van de culturele achtergrond op het gebruik van de openbare ruimte, kan een gemeente beter en gericht inspelen op de vormgeving van de openbare ruimte. Dit is mogelijk door dit onderzoek te combineren met data over de bevolkingssamenstelling van verschillende buurten. Feit zal blijven dat iedere buurt om een specifieke aanpak vraagt, maar door meer inzicht te hebben in de invloed van de cultuur van de twee grootste immigrantengroepen in Nederland, zal er voor elke buurt al een solide basis gelegd kunnen worden. Daarnaast zullen buurtbewoners zelf ook meer gaan begrijpen over de culturen in hun eigen buurt. Er ontstaat hiermee bij de bewoners een groter besef en respect naar de medemens. In Nederland is er namelijk op dit moment nog sprake van discriminatie, wat ook blijkt uit bijvoorbeeld de documentaire van PowNed (2018) (Mink & Walz, 2018). Doordat burgers door dit onderzoek meer beseffen wat iedere cultuur inhoudt en zij hier meer kennis over vergaren, zal de discriminatie afnemen (Taouanza, Felten en Keuzenkamp, 2016).

Naast de maatschappelijke relevantie, is dit onderzoek ook wetenschappelijk relevant door de gehanteerde doel- en vraagstelling. Zoals blijkt uit bovenstaande literatuurstudie is er nogal wat

onduidelijkheid over de invloed van cultuur op het gebruik van de openbare ruimte. Dit onderzoek zal inzicht geven hoe Turken en Marokkanen in Nijmegen door hun culturele achtergrond gebruik maken van de openbare ruimte. De manier waarop de openbare ruimte is ingericht, past hierdoor niet bij hoe deze groepen de ruimte gebruiken. Daarnaast is dit onderzoek wetenschappelijk relevant omdat soortgelijke onderzoeken plaatsvinden in de Randstad (de Graaf, Kalmijn, Kraaykamp, Monden, 2011). Een onderzoek met betrekking tot de Turkse en Marokkaanse gemeenschap in de andere regio's van Nederland wordt niet tot nauwelijks uitgevoerd, waardoor de externe validiteit van dit soort onderzoeken vergroot zal worden.

1.2.4 Onderzoeksmodel

Voor de uitvoering van dit onderzoek is er een onderzoeksmodel opgesteld waarin duidelijk wordt aangegeven hoe er vanaf de eerste stap wordt gewerkt tot de uiteindelijke beantwoording van de hoofdvraag en er voldaan wordt aan de doelstelling. In figuur 1 is dit onderzoeksmodel te zien.

Figuur 1 Onderzoeksmodel

In de literatuurstudie zal er onderzoek worden gedaan naar cultuur en naar de openbare ruimte en de structuurtheorie van Giddens. Van zowel de cultuur als van de openbare ruimte wordt er door de literatuurstudie uiteengezet hoe deze concepten geoperationaliseerd worden voor dit onderzoek. Na de literatuurstudie is het mogelijk om het onderzoek uit te voeren in de drie cases Nije Veld, 't Acker en Meijhorst. Na de uitvoering is het mogelijk om de verworven data te analyseren en uiteindelijk inzicht te verkrijgen in hoeverre de culturele achtergrond van invloed is op het gebruik van de openbare ruimte.

1.3 leeswijzer

Deze bachelor thesis zal in het volgende hoofdstuk verdergaan met het theoretisch kader waarin de centrale concepten 'openbare ruimte' en 'cultuur' worden uitgewerkt. Daarnaast zal de structuurtheorie van Giddens worden besproken welke voor dit onderzoek wordt gebruikt voor de beantwoording van de hoofdvraag. In hoofdstuk drie komt de methodologie naar voren en wordt er uiteengezet welke methodes en keuzes er zijn gemaakt voor de uitvoering van dit onderzoek. Hierna zal in hoofdstuk 4 de analyse beginnen. Allereerst worden hier de drie buurten geïntroduceerd gevolgd door vier paragrafen waarin telkens één deelvraag beantwoord wordt. Vervolgens wordt in hoofdstuk 5 de hoofdvraag beantwoord en wordt er een conclusie getrokken. De thesis wordt afgesloten in hoofdstuk 6 met aanbevelingen en een reflectie op het onderzoeksproces en het schrijven van de thesis.

2 Theoretisch kader

2.1 Openbare ruimte

Openbare ruimte is in iedere stad te vinden. Deze ruimte kan gedefinieerd worden als de gebieden en ruimtes die voor iedereen toegankelijk zijn (Deben, 1999 in: van 't Rot, 2009). Het gaat hier in dit geval om de ruimte waarvan de overheid eigenaar is zoals parken, pleintjes en straten. Voor dit onderzoek zijn dit dan ook de openbare ruimte waarnaar gekeken wordt, aangezien iedere burger hier op welk moment dan ook gebruik van kan maken en er geen restricties aan zitten. Op deze plekken moet het mogelijk zijn voor mensen om te kunnen recreëren en gebruik te maken van de activiteiten die er worden aangeboden (Mitchell, 1995).

Jan Gehl benoemd in zijn boek (2011) drie soorten activiteiten die kunnen plaatsvinden in de openbare ruimte. Ten eerste zijn er de noodzakelijke activiteiten zoals het doen van boodschappen of het wandelen van A naar B. Dit zijn activiteiten waaraan de personen niet ontkomen en ten alle tijden zullen worden uitgevoerd. Als tweede zijn er de optionele activiteiten welke worden uitgevoerd op het moment dat er aan bepaalde eisen wordt voldaan, zoals vrije tijd en goed weer. Hier kan gedacht worden aan activiteiten als wandelen. Tot slot zijn er de sociale activiteiten welke vaak in verband staan met de andere twee activiteiten. Dit zijn activiteiten zoals buitenspelen, kletsen en elkaar observeren (Gehl, 2011).

De activiteiten die plaatsvinden passen zodoende ook bij de functie die de openbare ruimte kan hebben. Zo heeft bijvoorbeeld een park over het algemeen een recreatieve functie waarin optionele en sociale activiteiten plaatsvinden. Een stoep langs de weg heeft daarentegen voornamelijk een functionele functie waarop noodzakelijke activiteiten kunnen plaatsvinden. De meeste openbare ruimtes zullen echter meerdere functies hebben (van 't Rot, 2009; Gehl, 2011). Hierdoor ontstaat er ook een mix van activiteiten in de betreffende openbare ruimte.

Doordat een openbare ruimte meerdere functies kan hebben en er meerdere activiteiten kunnen plaatsvinden, kan het gebruik hiervan in iedere buurt verschillen. In de ene buurt wordt een park gebruikt als plek voor (sport)evenementen, maar in een andere buurt wordt eenzelfde soort park gebruikt voor het gezinsleven en de opvoeding. Hoe er precies met de openbare ruimte wordt omgegaan kan hierdoor aan verschillende factoren onderhevig zijn. Van 't Rot (2009) stelt dat de burger en dus de gebruiker hier een grote invloed op heeft, onder andere door het beheer van de openbare ruimte. Indien de gebruiker directe invloed heeft op de inrichting en hier dus over kan mee denken, dan zal de openbare ruimte eerder als positief ervaren worden (van 't Rot, 2009). Heeft de burger geen of weinig invloed op de inrichting, dan zal de openbare ruimte als minder positief ervaren worden. Door directe invloed van de burger kan de openbare ruimte er zowel fysiek als sociaal op vooruit gaan. Burgers zullen zich meer verantwoordelijk voelen waardoor de openbare ruimte van betere kwaliteit zal zijn, maar tegelijkertijd wordt de openbare ruimte ook beter ervaren. Dit is dezelfde gedachte als die Lefebvre heeft: de openbare ruimte is niet alleen een fysieke plek, maar het brengt ook een bepaald gevoel bij mensen teweeg (Lefebvre, 1991 in: van 't Rot, 2009; Mitchell, 1995). De openbare ruimte die in dit onderzoek naar voren komt wordt zodoende niet alleen beschouwd als een fysieke ruimte, maar ook als een ruimte die van invloed is op het gevoel van respondenten.

Zodra de fysieke kwaliteit van de openbare ruimte beter is, is de kans groter dat er optionele activiteiten en daarmee ook sociale activiteiten plaatsvinden in de openbare ruimte (Gehl, 2011). Voor dit onderzoek zijn deze twee soorten activiteiten, de activiteiten waar naar het meest wordt gekeken met daarbij in het achterhoofd de kwaliteit van de openbare ruimte volgens de bewoners.

2.2 Cultuur

Zoals in hoofdstuk 1 naar voren is gekomen, is cultuur een vaag en veelomvattend begrip. Het is een sociaal product dat door sociale contacten wordt overgedragen aan anderen (Scott en Marshall, 2009). Cultuur draagt bij aan hoe het gedrag van mensen gevormd wordt, mensen hebben namelijk bepaalde waarden die ze willen nastreven. Op die manier zorgt iedere cultuur voor andere waarden en kan het daarmee zorgen voor ander gedrag. Personen van de ene cultuur kunnen daarom ook anders handelen en ander gedrag vertonen dan personen met een andere cultuur, ondanks dat ze in dezelfde omgeving wonen (Gifford, 2008). Dit gegeven sluit daarom nauw aan bij dit onderzoek waar de twee verschillende culturele groepen, de Turkse en Marokkaanse, zich volgens het idee van Gifford (2008) anders zullen gedragen in de openbare ruimte.

Om dit verschil te onderzoeken kan er naar verschillende factoren binnen het concept cultuur gekeken worden. Cultuur is namelijk op te splitsen naar twee vormen, namelijk de zogeheten sociale cultuur en de ideologische cultuur (Raday, 2003). Bij sociale cultuur ligt de nadruk voornamelijk op het sociale aspect, ofwel hoe gaat men met elkaar om en handelt men binnen groepen of samenlevingen. De ideologische cultuur heeft betrekking op de normen, waarden en gedachtes van mensen. Zowel het handelen binnen groepen als de normen en waarden die hierbij worden gehanteerd zijn voor dit onderzoek van belang. Het is belangrijk om in het achter te houden dat deze twee vormen van cultuur samen één betreffende cultuur maken.

Binnen deze twee vormen van cultuur kan er gebruik worden gemaakt van een onderscheid tussen drie factoren die Zimmermann (2017) vermeldt. Dit zijn namelijk de taal, de gemeenschappelijke geschiedenis en de religie. Hierin verschillen de groepen sterk van elkaar, voornamelijk de Turkse en Marokkaanse groep met de Nederlandse groep. Wat betreft de taal zal er gekeken worden wat de voornaamste taal is die er door de respondenten wordt gesproken. Het gebruik van een bepaalde taal wordt echter beïnvloedt door de plek waar men woont en door leeftijd (Richerson & Boyd, 2005). Dit betekent bijvoorbeeld dat jongere personen sneller een ander dialect of zelfs andere taal aanleren. Jongere personen zijn vatbaarder voor invloeden buiten de ouders om.

De gemeenschappelijke geschiedenis kan gezien worden als een begrip wat nauw verband houdt met de nationaliteit van een persoon. Het gaat om het gevoel van mensen. Of zoals Klop (1999) stelt: *“Het verwijst naar een van de kenmerken van een natie, namelijk het bewustzijn van een gemeenschappelijk verleden en de ervaring van lotsverbondenheid. Gemeenschappelijke historische ervaringen, zoals van onderdrukking, oorlog, economische armoede of ook ‘gouden eeuwen’ spelen een niet te onderschatten rol in de beleving van naties”* (p.4). Gemeenschappelijke geschiedenis geeft men dus een gevoel van verbondenheid met een bepaalde nationaliteit, het land van herkomst. Hierdoor focust men zich wellicht op de desbetreffende nationaliteit en niet op het land waar men gevestigd is. Het is mogelijk dat men hierdoor dus een cultuur heeft die aansluit bij de nationaliteit.

Tot slot is religie een erg bepalende factor binnen het begrip cultuur. Binnen iedere samenleving is er sprake van een religie (Burkert, 1996 in: Raday, 2003). Door religie zijn vaak bepaalde normen en waarden van een belang in een maatschappij. Daarnaast zorgt religie er in veel gevallen voor dat mensen een bepaalde levensstijl hanteren, wat zich uit in de manier waarop de maatschappij zich ontwikkelt (Klop, 1999). Hierdoor kan men leven volgens de gedachte van een bepaalde religie en hiermee ook bepaalde instituties creëren en/of eisen (Raday, 2003; Klop, 1999). Hieronder vallen bijvoorbeeld gebedsplaatsen en scholen, waaruit dus blijkt dat religie van grote invloed kan zijn binnen een cultuur. In tegenstelling tot de factor van gemeenschappelijke geschiedenis en daarmee het gevoel van een nationaliteit, is religie iets waar men voor kiest en wat men blijft aanhangen. Het

nationaliteitsgevoel wordt minder naarmate iemand langer buiten de betreffende natie leeft, maar religie wordt niet op die manier beïnvloedt (Klop, 1999).

2.3 Structuurtheorie

Voor dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van de structuurtheorie van Anthony Giddens (1984). In deze theorie wordt de samenleving gezien als een structuur. Een structuur is echter niet een standaard 'object' zoals een rots, maar is een sociaal construct. Structuur is het product van menselijk handelen (Aitken & Valentine, 2012; Inglis & Thorpe, 2015; Ernste, 2018). Een belangrijk aspect binnen deze theorie is dat er sprake is van '*structuration*', oftewel het proces van het vormen en aanpassen van structuur door '*agents*'. Giddens is namelijk van mening dat een structuur ook veranderlijk is, het is onderhevig aan menselijk handelen welke gebaseerd zijn op menselijke handelingen uit het verleden (Inglis & Thorpe, 2018). '*Structuration*' houdt namelijk in dat men constant bezig is met het aanpassen van de structuur. Voor dit aanpassen van de structuur zijn handelingen en keuzes nodig welke voortvloeien uit andere structuren. Hier komt een ander punt van de theorie naar voren: de dualiteit van structuur. Dit concept houdt in dat er een dualiteit bestaat tussen structuur en '*agency*' (Giddens, 1984; Ernste, 2018). Giddens (1984) geeft aan dat de middelen voor het uitvoeren van een handeling, tegelijkertijd ook weer het doel zijn van een handeling. Op deze manier dient een structuur dus zowel als middel voor het handelen en nemen van keuzes als dat het dient als doel. Het komt er dus op neer dat een structuur beïnvloed wordt door een handeling, maar dat een handeling ook beïnvloed wordt door een structuur (Giddens, 1984; Inglis & Thorpe, 2015; Ernste, 2018). Het derde concept wat belangrijk is in Giddens' theorie is het 'systeem'. Waar structuur een tijdloos concept is, is een systeem dat niet. Een systeem is de structuur vertaald naar het lokale en eigentijdse (Giddens, 1984). Wat Giddens echter wel aangeeft is dat de nabijheid van een structuur, in zowel plaats als tijd, wel meespeelt in de invloed die het heeft op andere structuren. Hoe verder weg iets gebeurt, hoe minder impact dat heeft op een structuur (Giddens, 1984). In de afbeelding hieronder is kort samengevat hoe Giddens zijn drie concepten ziet.

The Duality of Structure

Structure(s)	System(s)	Structuration
Rules and resources, or sets of transformation relations, organized as properties of social systems	Reproduced relations between actors or collectivities, organized as regular social practices	Conditions governing the continuity or transmutation of structures, and therefore the reproduction of social systems

Figuur 2 Concepten uit Giddens Structuration Theory (Giddens, 1984)

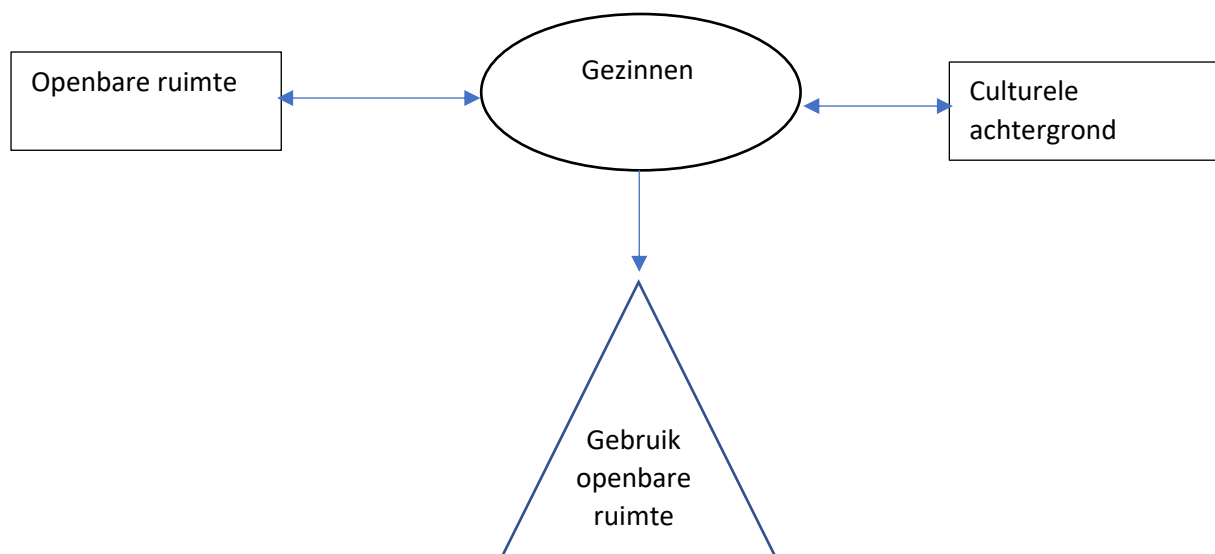
Vertaald naar dit onderzoek wordt duidelijk dat de openbare ruimte gezien kan worden als een structuur welke onderhevig is aan het gebruik door gezinnen. De openbare ruimte in de drie buurten dienen dan als systeem. Zowel de gemeente met haar beleid als de gezinnen uit de buurten kunnen in dit geval gezien worden als de *agents* die de openbare ruimte in de buurten aanpassen, oftewel de *structuration* van de openbare ruimte als structuur. De gezinnen zullen dit doen door hun gebruik van de openbare ruimte.

Daarnaast kan de culturele achtergrond ook beschouwd worden als een structuur. Deze tweede structuur is op voorhand wellicht al wat aannemelijker, aangezien dit in de literatuur al meer naar voren is gekomen. Cultuur wordt namelijk gezien als een verzameling van verschillende factoren zoals taal, religie en gemeenschappelijke geschiedenis (Knox & Marston, 2014; Zimmerman, 2017). Zodra deze veranderen, verandert de cultuur. De huidige culturen die aanwezig zijn in iedere buurt zijn in dit geval het systeem. De gezinnen die deze betreffende culturen eigen hebben gemaakt, zijn tegelijkertijd ook de *agents* die de cultuur weer aanpassen. Hoewel zij zullen zeggen en naar waarschijnlijkheid aangeven dat zij bijvoorbeeld de Islamitische cultuur hanteren, zal deze cultuur als systeem in de betreffende buurt anders zijn dan dezelfde cultuur in bijvoorbeeld Parijs (Gifford, 2008). Ook hier komt de *structuration* dus weer terug.

Zoals te lezen valt, is de dualiteit van structuur terug te vinden bij zowel de openbare ruimte als bij de culturele achtergrond als structuur. Wat betreft de openbare ruimte als structuur heeft deze een bepaald effect op de bewoners en de gebruikers (gezinnen) van de buurt. Zij zullen hun gedrag hierdoor aanpassen. Ook in de culturele achtergrond als structuur is een dualiteit te zien. De cultuur met haar verschillende factoren zorgt er namelijk voor dat mensen bepaalde normen en waarden gaan hanteren, maar de cultuur op zichzelf is een sociaal product.

2.4 Conceptueel model

Het conceptueel model dat uit bovenstaande paragrafen volgt is als volgt op te stellen.

Figuur 3 Conceptueel model

In het conceptueel model is te zien dat de gezinnen centraal staan. De gezinnen als *agent* staan in verband met het gebruik van de openbare ruimte, zij zijn degene die gebruik maken van de openbare ruimte. De gezinnen worden echter beïnvloed door twee structuren, namelijk de openbare ruimte en de culturele achtergrond. Deze staan zodoende aan weerszijde van gezinnen. Deze twee structuren beïnvloeden de gezinnen, maar worden tegelijkertijd beïnvloed door de gezinnen. Er is daarom sprake van tweemaal een tweerichtingscausaliteit, wat in Giddens' theorie de dualiteit van structuur is.

3 Methodologie

Zoals eerder genoemd is het doel van dit onderzoek om inzicht te verkrijgen in het effect is van de culturele achtergrond van gezinnen op het gebruik van de openbare ruimte. In eerste instantie heeft dit onderzoek zich gericht op gezinnen die behoren tot de vier grootste immigrantengroepen van Nederland, te weten: Surinamers, Antillianen, Turken en Marokkanen. Deze vier groepen behoren volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek tot de categorie 'niet-westerse allochtonen' (CBS, 2016). In een later stadium is de onderzoeksgroep verkleind naar de Turkse en Marokkaanse groep. In paragraaf 4.3 wordt hier nog op ingegaan.

3.1 Onderzoeksgebied

Voor de haalbaarheid van dit onderzoek wordt het onderzoek uitgevoerd in één gemeente, namelijk de gemeente Nijmegen. Hier is mede voor gekozen omdat het percentage 'niet-westerse allochtoon' van Nijmegen (13%) ongeveer hetzelfde is als het landelijke percentage (12,3%) (CBS, 2016; CBS, 2018b). Daarnaast behoort Nijmegen tot de tien grootste gemeenten van Nederland met een inwonersaantal van 172.064 (CBS, 2018b). Van de top tien grootste gemeenten van Nederland liggen er vijf niet in de Randstad, waaronder Nijmegen. Hoewel er weinig vergelijkbare onderzoeken zijn gedaan, is het voor de wetenschappelijke relevantie nuttiger om een onderzoek zoals dit uit te voeren in een 'niet-Randstad-stad' zodat er ook kennis wordt vergaard over deze steden welke nu niet tot nauwelijks onderzocht worden en zo meer inzicht te verkrijgen (de Graaf, Kalmijn, Kraaykamp, Monden, 2011). Zodra bij de groep van niet-Randstad steden het percentage van 'niet-westerse allochtoon' betrokken wordt, blijven er naast Nijmegen nog twee andere gemeenten over, te weten Groningen en Breda (CBS, 2018b). Ook deze twee gemeenten kunnen interessant zijn om te onderzoeken, maar hier is onder meer vanuit praktisch oogpunt niet voor gekozen. In het geval van de gemeente Groningen kan de geografische ligging nog gespecificeerd worden. Deze gemeente kan namelijk gezien worden als een eilandje in het noorden van Nederland; de gemeente Groningen zelf is groot, maar andere relatief grote gemeenten in buurt zijn er niet te vinden, terwijl Nijmegen grenst aan andere grote gemeenten zoals Arnhem en Den Bosch en de gemeente Breda grenst aan een grote gemeente zoals Tilburg.

3.2 Cases selectie

Hoewel het percentage van 'niet-westerse allochtonen' in Nijmegen ongeveer overeenkomt met het landelijk percentage, zijn er nog duidelijke verschillen tussen de verschillende buurten in Nijmegen. In Meijhorst is 35% van de populatie van niet-westerse afkomst, maar in bijvoorbeeld Altrade is dit slechts 5% (CBS, 2018b). Aangezien in dit onderzoek de niet-westerse groepen centraal staan, zal niet iedere buurt van Nijmegen in dit onderzoek worden meegenomen. Alleen de buurten waar minimaal 13% van de bevolking een niet-westerse achtergrond heeft zullen in aanmerking komen aangezien dit boven het Nijmeegse gemiddelde ligt.

Aangezien er in dit onderzoek sprake is van meerdere buurten in een gemeente kan er gesproken worden over een embedded case study met multiple units of analyses. Binnen de gemeente Nijmegen zijn er 16 buurten met meer dan 13% niet-westerse allochtonen. Gelet op de omvang voor dit onderzoek is er binnen deze 16 buurten nog een kleinere selectie gemaakt. Aangezien het hoogste percentage 35% is en er geen buurt is die dicht bij dit hoge percentage komt, is deze buurt, Meijhorst, sowieso meegenomen in het onderzoek. Uit de andere buurten zijn er nog twee gekozen: een buurt met een percentage tussen de 13% en 20% en een buurt met een percentage tussen de

20% en 26%. Op deze manier worden er in dit onderzoek 3 buurten onderzocht waardoor er een completer beeld gevormd kan worden voor de gemeente Nijmegen. De keuze voor deze twee groepen van percentages is gemaakt om meer inzicht te geven over het gebruik van de openbare ruimte in verschillende buurten met verschillende percentages niet-westerse allochtonen. Voor deze laatste twee buurten wordt er zodoende gebruik gemaakt van random selectie. Uit de random selectie die in deze twee categorieën heeft plaatsgevonden zijn de buurten 't Acker (17,17%) en Nije Veld (20,76%) gekomen. De drie buurten waarin dit onderzoek heeft plaatsgevonden zijn: Nije Veld, 't Acker en Meijhorst.

In de tabel 1 staan de drie buurten met daarbij de verdeling binnen de niet-westerse groep bewoners. In bijlage 1 is een uitgebreide tabel te vinden met daarin de verdeling van niet-westerse allochtonen in alle buurten van Nijmegen.

Buurtnaam	Totaal inwoners-aantal	Percentage niet-westers allochtoon	Totaal aantal niet-westers allochtoon	Aantal Marokkaans	Aantal Antilliaans	Aantal Surinaams	Aantal Turks	Aantal overig niet-westers
Meijhorst	3445	34,98%	1205	305	130	90	210	475
Nije Veld	6020	20,76%	1250	295	55	45	565	300
't Acker	5475	17,17%	940	145	140	145	105	415
NIJMEGEN	172025	13,22%	22745	3740	2180	1635	5505	10010

Tabel 1 verdeling allochtonen in 't Acker, Nije Veld en Meijhorst in Nijmegen. Bron: CBS Statline (2018c)

3.3 Uitvoering onderzoek

3.3.1 Dataverzameling

Aangezien gezinnen het onderwerp zijn van dit onderzoek, kan er het beste data verzameld worden door middel van interviews met deze gezinnen. Men kan echter van mening verschillen wat een gezin is en hoe dit gedefinieerd wordt. Om dit onderzoek bruikbaar te laten zijn voor Nederlandse gemeentes is er gekozen om de definitie van landelijke instituten te volgen. Zodoende zijn gezinnen in dit geval *“huishoudens waar volwassenen met kinderen samenwonen, waarmee ze een ouder-kind relatie hebben”* (Nederlands Jeugdinstituut, 2018). De kinderen kunnen al volwassen zijn en worden volgens deze definitie tot 25 jaar nog meegerekend als kind, indien deze kinderen nog thuis wonen. In eerste instantie is er geprobeerd om deze mensen op te zoeken bij centrale plekken in de buurten zoals supermarkten, maar dit is al snel uitgebreid naar de gehele buurt zodat er meer kans was dat de juiste personen gevonden konden worden. Op deze manier kon er tegelijkertijd ook in de buurt geobserveerd worden. Aan iedere persoon die is aangesproken is gevraagd of zij van Turkse, Marokkaanse, Surinaamse of Antilliaanse afkomst zijn en op deze manier tot de onderzoeksgroep behoren. Indien dit het geval was is het onderzoek en het doel van het onderzoek uitgelegd en gevraagd of deze personen mee wilden werken aan het onderzoek door middel van een kort interview. De interviews die hierdoor ontstonden kunnen zodoende beschreven worden als straatinterviews. Het doel was om uiteindelijk 12 straatinterviews af te nemen zodat er van alle drie de buurten van iedere bevolkingsgroep één persoon benaderd zou zijn.

Het bleek echter lastig te zijn om op deze manier respondenten te krijgen. Indien de juiste personen überhaupt al gevonden werden, wilden deze om verschillende redenen vaak niet meewerken met het onderzoek. De meeste non-respons was dat men geen tijd had of het Nederlands niet machtig (genoeg) was. De personen die werden aangesproken en tot de juiste groep behoorden waren voornamelijk personen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond. Personen met een Surinaamse

of Antilliaanse achtergrond werden überhaupt niet gevonden. Deze groep bleek dusdanig moeilijk te bereiken dat deze na verloop van tijd uit het onderzoek zijn geschrapt. Zoals uit tabel 1 blijkt, is het vrij logisch dat deze personen niet gevonden werden aangezien de absolute aantallen zeer gering zijn. Zo telt de wijk Nije Veld in totaal slechts 45 personen met een Surinaamse achtergrond (CBS, 2018c). Op deze manier is het onderzoek specifiekier geworden en de onderzoekspopulatie verkleind. Daarnaast is de Marokkaanse en Turkse groep in absolute aantallen groter dan de Surinaamse en Antilliaanse groep, waardoor zij in verhouding meer gebruik maken van de openbare ruimte.

Een bijkomend voordeel van het verkleinen van de onderzoeksgroep is dat de overgebleven groep, de Turken en Marokkanen, vergroot kan worden. Waar het de bedoeling was om per buurt minimaal vier personen te benaderen en te interviewen, namelijk per bevolkingsgroep één, is dit opgeschaald naar vijf personen per buurt. Hierdoor kan er een beter inzicht worden verkregen in de Turkse en Marokkaanse groep. Het streven was om per buurt een verdeling te hebben van 3 om 2. Dit houdt in dat er in de ene buurt drie Turkse en twee Marokkaanse personen zouden worden benaderd en in de andere buurt juist twee Turkse en drie Marokkaanse personen. Op deze manier worden er van beide bevolkingsgroepen ongeveer evenveel personen benaderd.

Ondanks het schrappen van de Surinaamse en Antilliaanse groep, bleef het vinden van respondenten moeizaam. Een belangrijke reden hiervoor ligt in het feit dat de Ramadan was begonnen en men zich hierop richtte. Men verbleef hierdoor veelal in de privésfeer thuis. Aangezien men zich hierdoor minder in het openbaar vertoonde, is er gepoogd via verschillende organisaties en instanties contact op te nemen en zo doorverwezen te worden. Een belangrijke rol hiervoor is weggelegd voor de verschillende wijkcentra. Naast vrij toegankelijke ruimtes, bevatten de wijkcentra ook de zogenoemde 'STIPS' en kantoren van Bindkracht10 wat beide kan worden aangeduid als welzijnsorganisatie. Uiteindelijk is er besloten om ook met bijvoorbeeld coördinatoren van dit soort instanties of andere 'wijkexperts' in gesprek te gaan. Zij kunnen vertellen hoe de buurt in elkaar steekt en zien of weten dingen die de gewone buurtbewoner niet opvalt.

3.3.2 Dataverwerking

Door het interviewen van de buurtbewoners, 'experts' en het doen van observaties kan er gesproken worden over datatriangulatie. Deze vorm van triangulatie zorgt ervoor dat het mogelijk is om een stevigere conclusie te trekken voor dit onderzoek (Vennix, 2011). Door het interviewen van zowel bewoners als 'experts' wordt daarnaast de validiteit van het onderzoek verhoogd, wat uiteindelijk ook positief is voor de conclusie.

Aangezien dit onderzoek gebruikt kan worden door onder andere gemeentes of instanties die werken op buurtniveau, is er met de respondenten afgesproken dat zij anoniem kunnen worden opgenomen in het onderzoek. Hierdoor is bij sommige respondenten de voornaam gebruikt, terwijl andere respondenten volledig anoniem gemaakt zijn. Dit laatste is dan opgelost door een fictieve naam te gebruiken in de analyses. In de gevallen van de 'experts' was het geen probleem om hun volledige naam te gebruiken. Het aantal interviews per buurt verschilt lichtelijk, aangezien er in sommige wijken via de 'experts' zeer veel data beschikbaar gekomen is. In totaal zijn er 12 respondenten geweest die hebben meegewerkt aan dit onderzoek en al deze interviews met hen zijn opgenomen. Het houden van meer interviews is niet nodig geweest aangezien er verzadiging optrad. In tabel 2 is te zien wie er zijn geïnterviewd. Wanneer er een fictieve naam is gebruikt, staat dit er tussen haakjes achter.

Buurt	Naam	Herkomst	Functie (indien relevant)
Nije Veld	D.J. Burgersdijk Mevr. Amina (fictieve naam) Mevr. Hatice (fictieve naam) Fatma	Nederlands Marokkaans Turks Turks	Wijkraad Willemskwartier Medewerker Bindkracht10
't Acker	J. Joren Dhr. Salah (fictieve naam) Sara	Nederlands Turks Marokkaans	Coördinator Wijkatelier Lindenholt
Meijhorst	Soumaya Badia Firdevs Shniye Gunay	Marokkaans Marokkaans Turks Turks Turks	Diende tevens als tolk en is een ex-wijkbemiddelaar

Tabel 2 Respondenten

Wat betreft het analyseren van de interviews dienen de transcripten als belangrijk naslag werk. De gebruikte interviewguides die aan de basis stonden van deze interviews zijn terug te vinden in de bijlagen. Om de juiste data uit de transcripten te halen, is er gebruik gemaakt van codering die nauw aansluit bij de gehanteerde deelvragen en de concepten voortkomend uit de theorie. De transcripten zijn analoog gecodeerd. Hiervoor is uit praktisch oogpunt gekozen aangezien er met twaalf personen in negen interviews is gesproken. Alle interviews, met uitzondering van de twee experts, zijn relatief kort met een gemiddelde duur van 13 minuten per interview. Door relatief korte interviews zijn er ook relatief kortere transcripten. In dat geval werkt het overzichtelijker om deze met de hand te coderen en zo de coderingen van alle transcripten vervolgens naast elkaar te leggen. Op deze manier konden ze geordend worden waardoor de deelvragen makkelijk beantwoord konden worden.

Naast de interviews is er in de buurten ook geobserveerd. Doormiddel van een kort observatieschema is per buurt gekeken wat voor soorten openbare ruimten er te vinden zijn, wie hier gebruik van maken, welke voor personen er door de buurt rondlopen en in wat voor getalen en wat voor uitstraling de buurt heeft. Per buurt is daarna een kort observatieverslag gemaakt en deze is vervolgens voornamelijk gebruikt ter controle van de data uit de interviews. Het observatieschema en -verslag zijn beiden terug te vinden in de bijlagen.

4 Analyse

In dit hoofdstuk zal de data verkregen uit de interviews worden behandeld. Voordat dit aan bod komt, zullen eerst de buurten geïntroduceerd worden, waardoor de analyse beter te begrijpen is. Om een antwoord te kunnen geven op de centrale vraag van dit onderzoek, dienen eerst de bijbehorende deelvragen beantwoord te worden. In dit hoofdstuk zal daarom in iedere paragraaf een deelvraag centraal staan.

4.1 introductie buurten

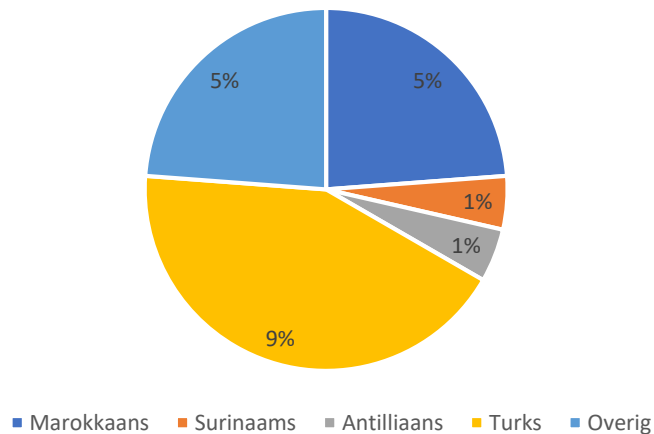
4.1.1 Nije Veld

Figuur 4 Ligging van Nije Veld in Nijmegen (bron: Google Maps)

Zoals in figuur 4 te zien is, ligt Nije Veld vrij centraal in Nijmegen, in stadsdeel Nijmegen-Midden. De buurt wordt begrensd door de Groenestraat, een deel van de Wezenlaan, de Goffertweg en de spoorlijnen aan de oost- en westkant. De buurt telt 6020 inwoners waarvan 20,76% niet-westerse allochtoon is (CBS Statline, 2018c). Omgerekend zijn dit 1250 personen. Dit percentage van niet-westerse allochtonen is verder op te splitsen naar de vier herkomstgroepen wat in figuur 5 te zien is.

Herkomst niet-westerse bewoners Nije Veld

Figuur 5 verdeling herkomst niet-westerse bewoners op totaal aantal bewoners Nije Veld, Nijmegen. Bron: CBS Statline (2018b)

Deze buurt kenmerkt zich daarnaast door een relatief hoog percentage eenpersoonshuishoudens en heeft hierdoor te maken met minder huishoudens met kinderen welke als gezin aangemerkt kunnen worden (25%) (CBS, 2018b). Hier hangt ook mee samen dat deze buurt, in verhouding met de andere twee buurten, jonger is wat betreft de bewoners, wat mogelijk verklaart kan worden door het feit dat er in Nije Veld relatief meer studenten woonachtig zijn dan in de andere twee buurten (gemeente Nijmegen, 2006).

De buurt is vrij compact opgebouwd met weinig ruimte voor groen en parkjes. Er zijn enkele kleine pleintjes aanwezig tussen de vele rijtjeswoningen. Belangrijkste plekken van de openbare ruimte zijn het Potgieterplein, het Cruyff court en de trottoirs bij de winkels in de Willemsweg.

4.1.2 't Acker

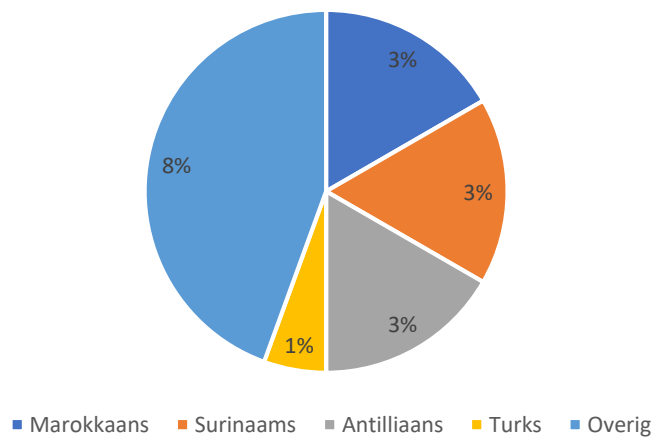

Figuur 6 Ligging van 't Acker in Nijmegen (bron: Google Maps)

Zoals in figuur 6 duidelijk wordt, ligt de buurt 't Acker in de westelijkste hoek van Nijmegen, in het stadsdeel Lindenholt. De westelijke grens wordt gevormd door de A73, in het noorden de Neerboschweg, in het oosten de IJpenbroekweg en in het zuiden wordt 't Acker gescheiden van de buurt 't Broek door een groene strook in de vorm van een park.

Met een inwoneraantal van 5475 is 't Acker de grootste buurt van Lindenholt. Wat betreft de herkomst is in 't Acker 17% een niet-westerse allochtoon, wat neerkomt op 940 personen. In vergelijking met de andere twee buurten is er in 't Acker meer sprake van een gelijke verdeling tussen de vier herkomstgroepen zoals in figuur 7 duidelijk wordt.

Herkomst niet-westerse bewoners 't Acker

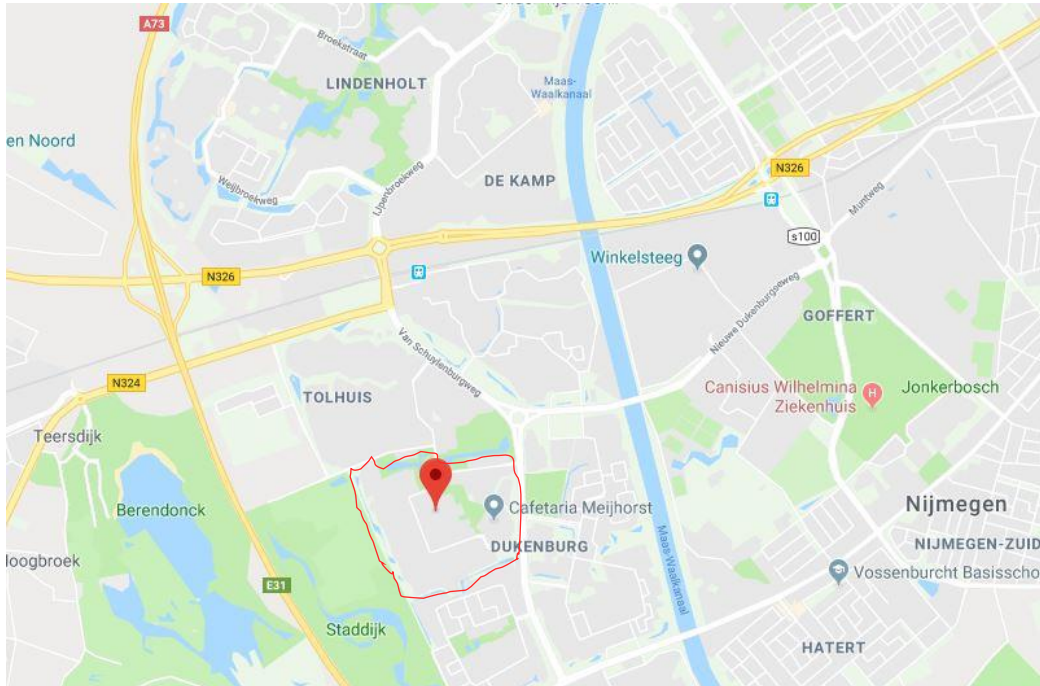
Figuur 7 verdeling herkomst niet-westerse bewoners op totaal aantal bewoners 't Acker, Nijmegen. Bron: CBS Statline (2018b)

Ten opzichte van de andere twee buurten zijn er in 't Acker relatief veel huishoudens met kinderen, namelijk 42% van de huishoudens (CBS, 2018b). In de verdeling van leeftijd is dit verschil echter niet heel duidelijk terug te zien zoals dit bij de buurt Nije Veld wél het geval is.

Wat betreft de openbare ruimte in de buurt is 't Acker een buurt die veel groen kent. De buurt wordt gekenmerkt door een aantal grotere parken met daarin veel water en enkele speeltoestellen. Daarnaast is de buurt een typisch voorbeeld van een bloemkoolwijk met vele (doodlopende) erfjes.

4.1.3 Meijhorst

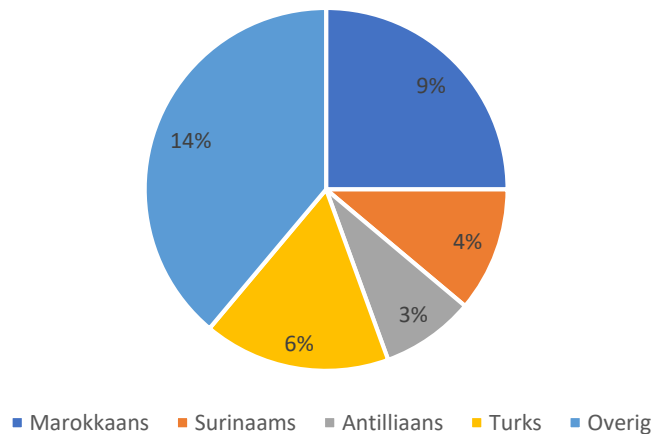
De buurt Meijhorst is in het zuidwesten van Nijmegen gelegen in het centrum van stadsdeel Dukenburg. Met uitzondering van de Van Apelterenweg die dient als oostgrens, wordt de buurt verder alleen maar begrenst door groen, zoals te zien is in figuur 8.

Figuur 8 Ligging van Meijhorst in Nijmegen (bron: Google Maps)

Meijhorst is veruit de kleinste buurt uit dit onderzoek wat betreft oppervlakte en aantal inwoners (3445 personen), maar is wel relatief dichtbevolkt (CBS, 2018b). Zoals eerder vermeld kent deze buurt een zeer hoog percentage van niet-westerse allochtonen, namelijk 35% (CBS, 2018b). Dit is bijna 10% meer dan de tweede Nijmeegse buurt Aldenhof. Ongeveer een derde van de bevolking uit Meijhorst is van niet-westerse afkomst en het gaat hier dan om 1205 personen (CBS, 2018b). Ter vergelijking: dit is bijna evenveel als de buurt Nije Veld, terwijl Nije Veld bijna twee keer zoveel inwoners telt. Wel is in deze buurt net als in Nije Veld een duidelijker verschil in verdeling tussen de herkomstgroepen zoals in figuur 8 te zien valt.

Herkomst niet-westerse bewoners Meijhorst

Figuur 9 verdeling herkomst niet-westerse bewoners op totaal aantal bewoners Meijhorst, Nijmegen. Bron: CBS Statline (2018b)

Wat betreft het aantal huishoudens valt Meijhorst precies tussen de andere twee buurten. Iets minder dan de helft van het aantal huishoudens zijn eenpersoonshuishoudens en ongeveer een derde zijn huishoudens met kinderen (CBS, 2018b). De buurt kent daarnaast wel een relatief hoog aandeel van bewoners van 65+, namelijk 19%.

Net als 't Acker is Meijhorst ook opgebouwd als bloemkoolwijk, met als groot verschil dat er in Meijhorst zeer veel appartementencomplexen zijn. Daarnaast heeft Meijhorst als buurt een belangrijkere administratieve functie door de vestiging van een steunpunt voor de stadswinkel Nijmegen.

4.2 Kenmerken Turkse en Marokkaanse bevolkingsgroepen in Nijmegen

In deze paragraaf zal er een antwoord worden gegeven op de vraag hoe de Turkse en Marokkaanse bevolkingsgroepen zich kenmerken. Zoals van tevoren al duidelijk mocht zijn, hebben beide bevolkingsgroepen een cultuur die sterk verschilt met de Nederlandse cultuur, maar verschillen deze twee culturen ook met elkaar. De drie factoren waarnaar gekeken is zijn de taal, de religie en de gemeenschappelijke geschiedenis. Naast deze drie factoren zijn er uit de interviews nog andere overige kenmerken naar voren gekomen die de bevolkingsgroepen kenmerken, maar niet specifiek tot een factor behoren.

4.2.1 Taal

Zowel de Turkse als de Marokkaanse bevolkingsgroepen hebben beide een andere taal die door hen het meest gesproken wordt. Dit is voor de Marokkaanse groep het Arabisch en voor de Turkse groep het Turks. Binnen de groepen zelf zijn er echter ook nog verschillen. Zo is er binnen de Marokkaanse groep een deel dat Berbers spreekt (Sara, persoonlijke communicatie 14-05-2018). Hoewel de Arabische taal en het Berbers uit dezelfde taalfamilie komen, de Afro-Aziatische familie, zijn het twee verschillende talen (Wolff, 1999). Beiden zijn echter wel officiële talen van Marokko. Welke taal door iemand het meest wordt gesproken, is naast de herkomst ook afhankelijk van de leeftijd en tot welke generatie hij of zij behoort. Een jonger persoon is namelijk vatbaarder om andere dialecten of talen op te pikken dan zijn of haar ouders (Richerson en Boyd, 2005). Dit fenomeen wordt door meerdere respondenten bevestigd. Onder andere door Fatma, een van oorsprong Turkse dame. Zij geeft aan

dat zij liever Turks spreekt omdat zij in Turkije is opgegroeid, maar dat haar zoon, van inmiddels 30, liever Nederlands spreekt omdat hij in Nederland is opgegroeid (Fatma, persoonlijke communicatie, 26-06-2018). Ook de Marokkaanse moeder Amina geeft aan dat dit fenomeen bij haar gezin van toepassing is: *“Ik heb ze beide [de cultuur], zowel het Nederlandse als het Marokkaanse. Ja mijn kinderen spreken de taal sowieso al helemaal niet.”* (Amina, persoonlijke communicatie, 21-06-2018). Hieruit kan geconcludeerd worden dat de bevolkingsgroepen de taal van hun land van herkomst beheersen, maar dat dit minder wordt en minder frequent wordt gesproken naarmate de tijd dat iemand in Nederland is opgegroeid.

4.2.2 Religie

Religie speelt een belangrijke rol in het leven van Turkse en Marokkaanse personen (de Graaf et al, 2011). Over het algemeen zijn deze twee bevolkingsgroepen dan ook religieuzer ingesteld dan de Nederlandse autochtoon. De Islam is voor beide groepen de voornaamste religie. Daar binnen zijn er, net zoals in onder andere het Christendom, verschillende stromingen. Hierbij kan gedacht worden aan de soennitische en sjitische stromingen, maar ook aan de alevitische stroming waartoe één respondent aangeeft te behoren (Salah, persoonlijke communicatie, 14-05-2018). Uit de interviews kwam naar voren dat nagenoeg iedere respondent (met uitzondering van de twee experts) aanhanger is van de Islam, maar niet strenggelovig is (Salah, 2018; Fatma, 2018). De Islam speelt zodoende wel mee in van de levens van de respondenten, maar meer op de achtergrond en in de eigen privésfeer. De gebruiken en handelingen die behoren tot de Islam worden tot op zekere hoogte nageleefd, maar zijn niet alles bepalend. Wel worden bepaalde gebruiken zoals het Suikerfeest en een iftar samengehouden in bijvoorbeeld de wijkcentra van 't Acker en Nije Veld (Joren, persoonlijke communicatie, 12-06-2018; eigen observatie). Op deze manier wordt er door de betreffende wijkcentra gezorgd dat iedereen zich welkom voelt in de betreffende wijk. Dit soort activiteiten in de wijkcentra hebben een bepaalde religieuze lading, maar de wijkcentra zorgen ervoor dat iedereen, ook personen met een andere religie, welkom zijn bij dit soort activiteiten (Joren, 2018).

4.2.3 Gemeenschappelijke geschiedenis

De gemeenschappelijke geschiedenis is van de drie factoren op voorhand de meest lastig te definiëren factor. Wanneer dit gedurende de interviews naar voren kwam, bleek het niet duidelijk te zijn voor de respondenten wat hiermee bedoeld werd. Wat in de literatuur naar voren kwam hierover, werd gebruikt om dit begrip uit te leggen. De gemeenschappelijke geschiedenis kan namelijk volgens de literatuur gezien worden als een gevoel van verbondenheid met een bepaalde natie (Klop, 1999). Als voorbeeld van zaken die dit gevoel teweegbrengt, geeft Klop economische armoede en/of rijkdom, oorlog, onderdrukking. Zaken die over het algemeen een heel volk aangaan. Uit de interviews bleek dat de respondenten nog een bepaald gevoel van verbondenheid voelen met het land van herkomst, maar zij verklaarden dat dit komt doordat zij hier zijn opgegroeid of hier nog familie hebben wonen. Meerdere respondenten gaven dan ook aan om eens in de zoveel tijd terug te gaan naar hun wortels. Een gevoel van verbondenheid met een bepaalde natie ligt dus meer in het persoonlijke vlak, dan in een breed fenomeen zoals oorlog. De Marokkaanse moeder Sara verwoordt dit wellicht het beste: *“Maar de rest van mijn familie is in Marokko. Dus dat is wel een beetje de verbondenheid. En omdat ik vroeger daar naar mijn school ging en mijn jeugd heb meegemaakt, dat is allemaal beetje verbondenheid.”* (Sara, 2018). Dit gevoel van verbondenheid kan er echter voor zorgen dat deze mensen niet helemaal aanpassen of integreren in de Nederlandse buurt waarin zij wonen, aldus Burgersdijk (persoonlijke communicatie 13-06-2018).

Het gevoel van verbondenheid met het land van herkomst blijft echter niet beperkt tot de eerste generatie immigranten. Zo geeft de studente Soumaya namelijk aan dat zij zich nog zeer verbonden voelt met Marokko en is Marokko een onderdeel van haar leven, terwijl zij zelf in Nederland is

geboren (Soumaya, persoonlijke communicatie, 01-06-2018). Ook in de documentaire van PowNed (2018) is dit terug te zien. De kinderen en jongeren met wie gesproken is geven aan zich verbonden te voelen met Marokko. Het idee dat het gevoel van verbondenheid met het land van herkomst per generatie minder wordt lijkt dus niet te kloppen (Klop, 1999).

4.2.4 Overige kenmerken

Naast de hierboven genoemde kenmerken zijn er uit de interviews nog enkele punten naar voren gekomen die zeer kenmerkend zijn voor de Turkse en Marokkaanse groep. Zo gaven de meesten aan veelal buiten te zijn met familie en of vrienden. Het hele leven speelt zich meer buiten af. Volgens Fatma (2018) is dit iets wat overeenkomt met het leven in Turkije, waar zij is opgegroeid: *“eigenlijk mijn cultuur, in Turkije en zo, wij leven veel meer buiten dan Nederland. Hier binnen heel vaak mensen. [...] wij zitten echt buiten.”* Dit wordt bevestigd door de dames uit Meijhorst. Ook zij geven aan veel buiten te zijn en regelmatig in parkjes te eten of te zitten (Gunay, persoonlijke communicatie, 26-06-2018). Wat hierbij aansluit is de laagdrempeligheid die zowel binnen de Turkse als de Marokkaanse cultuur aanwezig is. Dezelfde dames uit Meijhorst geven aan dat zij veel voor elkaar doen en betekenen, maar dat zij altijd open staan en klaar staan voor anderen. Zo zegt de Turkse dame Gunay: *“Mocht het, als iemand hulp nodig heeft, dan schieten wij altijd te hulp. Als iemand ziek is, dan maakt iemand eten, de andere doet boodschappen en zo.”* (Gunay, 2018). De Marokkaanse dame Badia vult dit aan met de laagdrempeligheid: *“Ik denk ook dat als iemand bij mij komt aanbellen en wil kletsen, denk dat die ook veel sneller binnenkomt of als we aan het eten zijn, dat ie mee eet, dan als ie bij Nederlands gezin binnenkomt rond etenstijd.”* (Badia, persoonlijke communicatie, 26-06-2018). De Turkse supermarktmanager Salah bevestigt deze toegankelijkheid door te zeggen dat hij openstaat voor iedere andere cultuur die er maar is in de wereld. Hij dankt dit echter aan zijn Alevitische stroming binnen de Islam (Salah, 2018).

4.3 De openbare ruimte in de buurten

De openbare ruimten in de drie buurten verschillen sterk van elkaar. Dit geldt niet alleen voor de uiterlijke kenmerken, maar ook voor de functies. In deze paragraaf zal aan de hand van de uitgevoerde observaties beschreven worden wat de functie van de gebruikte openbare ruimte is in iedere buurt. Dit wordt aangevuld met data vanuit de interviews.

4.3.1 Parken

In de centraal gelegen buurt Nije Veld is er in de openbare ruimte weinig groen te vinden. De buurt is erg compact opgebouwd en kent voornamelijk veel stenen bebouwing. Parkjes zijn nauwelijks te vinden in de buurt, alleen bij het Cruyff court kan er gesproken worden over een klein parkje. Verder zijn er heel sporadisch wat groene stroken te vinden in de buurt. Ook door buurtbewoners wordt dit opgemerkt (Fatma, 2018). In het geval van de buurt Meijhorst is dit al heel anders. Centraal in deze buurt ligt namelijk een relatief groot stuk park met verschillende paden hier doorheen. Daarnaast wordt de buurt van bijna alle kanten omsloten door parken of grote stukken groen zoals de parken ‘Grand Canal’ en ‘Staddijk’. De buurt ‘t Acker spant de kroon wat betreft de aanwezigheid van parken en groen in de buurt. Ook in deze buurt is een groot park te vinden in het centrum wat zich tot buiten de buurt uitstrekt. Daarnaast zijn er kleine veldjes te vinden bij de verschillende woonerfjes. De parkjes in de drie buurten zijn allemaal beschikbaar als plek voor recreatie en ontspanning. Verschillende respondenten geven aan met regelmaat gebruik te maken van parkjes. Dan wel om er te eten, dan wel om er te wandelen (Soumaya, 2018; Gunay, 2018). Een interessant gegeven is dat in ‘t Acker er sprake is van “onthekking” met als doel meer openheid te creëren in de buurt. Daarmee

samenhangend is er het idee om 'niet-functioneel' groen aan te pakken en hier ingrepen in te doen zodat het voor bewoners mogelijk wordt om hier te wandelen of te spelen (Joren, 2018).

4.3.2 Pleintjes en bestrating

In Nije Veld zijn weinig parkjes te vinden, maar daar staat tegenover dat er wel wat meer pleintjes zijn. Voornamelijk het pleintje nabij het Cruyffcourt, het Potgieterplein, is een belangrijk pleintje. Dit is een plek waar veel mensen samenkomen en wat zodoende van betekenis is voor meerdere bewoners. Dit wordt dan ook aangehaald door meerdere respondenten (Joren, 2018; Amina, 2018). Andere pleintjes zijn bijvoorbeeld naast het wijkcentrum Het Hert, het zogenaamde 'Willemspleintje', en pleintjes tussen de woningen. In 't Acker zijn ook een aantal pleintjes te vinden, maar deze bevinden zich voornamelijk in de doodlopende woonerfjes. Deze pleintjes tussen de woningen in zowel 't Acker als in Nije Veld zijn echter vrij leeg en simpel. Zo staan er niet tot nauwelijks bankjes en prullenbakken en geven de pleintjes weinig sfeer. Op één respondent na, worden dit soort pleintjes dan ook niet benoemd. In de buurt Meijhorst zijn er geen pleintjes te vinden. Er zijn plekken die door kunnen gaan voor pleintje, maar deze behoren tot de straat of parkeergelegenheden.

Naast de duidelijke pleintjes, is er in iedere buurt sprake van bepaalde stukken trottoir welke veelvuldig worden gebruikt. Deze bevinden zich voornamelijk in het centrum van iedere buurt, dicht bij de verschillende winkels. In 't Acker en in Meijhorst zijn dit over het algemeen wat ruimer opgezette stukken bij de winkelcentra, maar in Nije Veld zijn dit smalle stukken trottoir aan weerszijden van de Willemsweg.

4.3.3 Functies openbare ruimtes

De hierboven beschreven openbare ruimtes in de buurten zijn voornamelijk gericht op ontspanning en recreatie. Voornamelijk de parken zijn hier voor bedoeld en worden ook zodanig gebruikt. Op deze plekken vinden zodoende de optionele en sociale activiteiten plaats (Gehl, 2011). Het is mogelijk om de parken een extra functie tegen door de parken te gebruiken voor festivals en evenementen (Salah, 2018). De beschreven pleintjes dienen in principe ook als locaties voor ontspanning en sociale contacten, maar hier wordt niet tot nauwelijks gebruik van gemaakt. Alleen het Potgieterplein in Nije Veld wordt veelvuldig gebruikt (Burgersdijk, 2018; Amina, 2018). Beide vormen van openbare ruimte worden echter soms ook gebruikt als manier om van A naar B te gaan.

In tegenstelling tot de pleintjes en parkjes, hebben de stukken trottoir een andere functie. Deze zijn voornamelijk voor noodzakelijke activiteiten (Gehl, 2011). In het geval van Nije Veld zijn deze trottoirs er om van de ene winkel naar de andere winkel te gaan. In de andere twee buurten zijn deze ruimtes ruimer opgezet en dienen ze ook als parkeergelegenheden. Het wil echter dat er in deze openbare ruimte ook optionele en veelal sociale activiteiten plaatsvinden. De plekken worden namelijk ook gebruikt als sociale ontmoetingsplek. In het geval van Nije Veld zijn het voornamelijk jongeren met een Marokkaanse en Turkse achtergrond die op deze manier gebruik maken van deze plekken (Burgersdijk, 2018). In 't Acker is het minder duidelijk welke personen er op deze manier gebruik maken van de trottoirs, maar het lijkt er op dat het hier een meer gemengde groep is. Wel zou het hier vaker om jongeren van 18 jaar of ouder gaan (Joren, 2018).

4.4 Het gebruik van de openbare ruimte

De openbare ruimte die het meest wordt gebruikt zijn parkjes met een recreatieve functie en de trottoirs met een infrastructurele functie. De openbare ruimtes worden over het algemeen ook gebruikt waarvoor ze bedoeld zijn. Echter, in het geval van trottoirs met de infrastructurele functie, worden deze ook veel gebruikt voor sociale activiteiten. Voor de respondenten ligt de voornaamste reden om gebruik te maken van de openbare ruimte dan ook in het sociale aspect en hiermee in de sociale cultuur (Raday, 2003). Men maakt graag gebruik van de openbare ruimte om elkaar te ontmoeten en een praatje te maken (Badia, 2018; Burgersdijk, 2018). In deze openbare ruimtes gaat men, eventueel in grotere groepen, graag samen wandelen en eten en worden de contacten op deze manier onderhouden.

Naast dat mensen voor hun eigen belang gebruik maken van de openbare ruimte, gebruiken ze de openbare ruimte ook samen met kinderen, zowel de eigen kinderen als andermans kinderen. Meerdere malen wordt er duidelijk gemaakt dat kinderen gaan spelen in de parkjes en dat verschillende ouders, voornamelijk moeders, mee gaan om toezicht te houden. Niet alleen de eigen kinderen worden in dit geval in de gaten gehouden, ook andere kinderen (Firdevs, persoonlijke communicatie, 26-06-2018). Naast het toezicht houden, biedt dit voor de ouders tegelijkertijd kansen om andere ouders te ontmoeten en de sociale contacten te onderhouden (Badia, 2018; Amina, 2018).

Naast het onderhouden van contacten en het gebruik van de openbare ruimte als sociale ontmoetingsplek, wordt de openbare ruimte ook veelvuldig gebruikt als plek om te wandelen. Dit is wel een activiteit die voornamelijk voorkomt bij respondenten die wat ouder zijn en waarvan de kinderen ook al ouder of zelfs volwassen zijn (Firdevs, 2018; Fatma, 2018). Bij de relatief jongere respondenten wordt het wel genoemd als gewenste activiteit, maar zij zouden hier niet tot nauwelijks tijd voor hebben (Salah, 2018; Badia, 2018). Dit gebruik van de openbare ruimte lijkt het tegenovergestelde te zijn van de beweringen die Karsten (2014) en Phillips (2006) maken in hun artikelen. De Turkse en Marokkaanse personen met de Islam als geloof, lijken juist veel in de openbare ruimte te verblijven en niet een teruggetrokken bestaan te leiden.

In de manier van gebruik van de openbare ruimte en wat hieraan ten grondslag ligt, is duidelijk te zien dat dit aspecten zijn uit de sociale cultuur. Bepaalde gedachtegangen, normen en waarden die behoren tot de ideologische cultuur lijken hierin geen rol te spelen. Indien de respondenten géén gebruik maken of willen maken van bepaalde stukken openbare ruimte, dan lijkt de ideologische cultuur wél een rol te spelen. Naast het feit dat alle respondenten een immigratieachtergrond hebben, zijn zij ook allen moslim. Dit kan soms er voor zorgen dat bepaalde plekken in de openbare ruimte worden vermeden. Er wordt aangegeven dat ze, door hun culturele achtergrond, soms worden nagekeken of een onveilig gevoel krijgen. De plekken waar dit gebeurt, worden daarom vermeden (Salah, 2018; Sara, 2018). Hieruit wordt duidelijk dat de respondenten zich aan de bepaalde normen, waarden en gedachtegangen uit de ideologische cultuur vasthouden.

In enkele gevallen wordt de openbare ruimte ook vermeden door toedoen van andere factoren. Dit is het geval zodra de fysieke gezondheid van de respondent het niet toe laat of, interessanter voor dit onderzoek, zodra openbare ruimte van slechte kwaliteit is. Dit wordt alleen door de jongste twee respondenten benoemd, maar is wel van belang. Op het moment dat er in de openbare ruimte bijvoorbeeld veel afval ligt of er beledigende teksten of symbolen te vinden zijn, mijden zij deze openbare ruimte (Sara, 2018; Soumaya, 2018).

4.5 Verschil in het gebruik van de openbare ruimte op basis van cultuurverschillen

In paragraaf 4.2 zijn de kenmerken van de Turkse en Marokkaanse bevolkingsgroepen aan bod gekomen. Buiten het feit dat er kleine verschillen zijn tussen bijvoorbeeld de specifieke taal of de religie, zijn er geen duidelijke verschillen naar voren gekomen tussen deze twee groepen. De openbare ruimte wordt door beide groepen voornamelijk gebruikt voor de sociale activiteiten. Beide groepen bevestigen dat de openbare ruimte voor hen dient als sociale ontmoetingsplek (Amina, 2018; Gunay, 2018; Burgersdijk, 2018). Daarnaast zijn beide groepen sowieso graag buiten om bijvoorbeeld te wandelen of te eten in parkjes.

Wat mogelijk wel een verschil is, wordt alleen door de heer Burgersdijk van het Willemskwartier aangedragen. Hij krijgt de indruk dat er een groep van Marokkaanse afkomst meer op straat te vinden is dan de Turkse personen, maar wijt dit aan het mogelijke idee dat deze Marokkaanse personen meer gefocust zijn op hun herkomst en zodoende minder moeite doen om in de samenleving te passen (Burgersdijk, 2018). Naar zijn idee lijkt het alsof de Turkse personen in de wijk een rijker gevulde dagbesteding hebben dan een grote groep Marokkaanse personen. Dit geldt volgens hem echter niet voor de gehele Marokkaanse groep in de wijk.

Andere verschillen tussen de culturen van de beide bevolkingsgroepen wat betreft het gebruik van de openbare ruimte worden door de respondenten zelf niet gegeven. Zij geven eerder aan juist op dezelfde manier te leven en gebruik te maken van de openbare ruimte. Dit komt vooral duidelijk naar voren in het interview met de Marokkaanse dame Badia en de Turkse dames Gunay, Firdevs en Shniye, waarin vooral Badia en Gunay elkaar aanvullen als het gaat over de laagdrempeligheid (Badia & Gunay, 2018).

De Turkse en Marokkaanse respondenten geven wel aan duidelijk te verschillen in vergelijking met andere bevolkingsgroepen. Zo klikken de Marokkaanse en Turkse personen wel samen, maar zitten andere groepen in kliekjes met mensen van hun eigen herkomst (Gunay, 2018). Het grootste verschil is wellicht met de autochtone Nederlandse groep. Een aantal keer wordt er door de respondenten benoemd dat de Nederlandse personen veel minder in de openbare ruimte aanwezig zijn (Badia & Gunay, 2018). In hoeverre dit klopt is echter niet na te gaan aangezien er geen onderzoek is gedaan naar de autochtone Nederlandse groep.

5 Conclusie

Naar aanleiding van de vorige hoofdstukken is het mogelijk om een antwoord te geven op de hoofdvraag die in dit onderzoek centraal staat. Dit zal in dit hoofdstuk gedaan worden aan de hand van de structuurtheorie van Giddens. Dit hoofdstuk zal echter eerst beginnen met een algehele conclusie op basis van de analyses uit hoofdstuk 4.

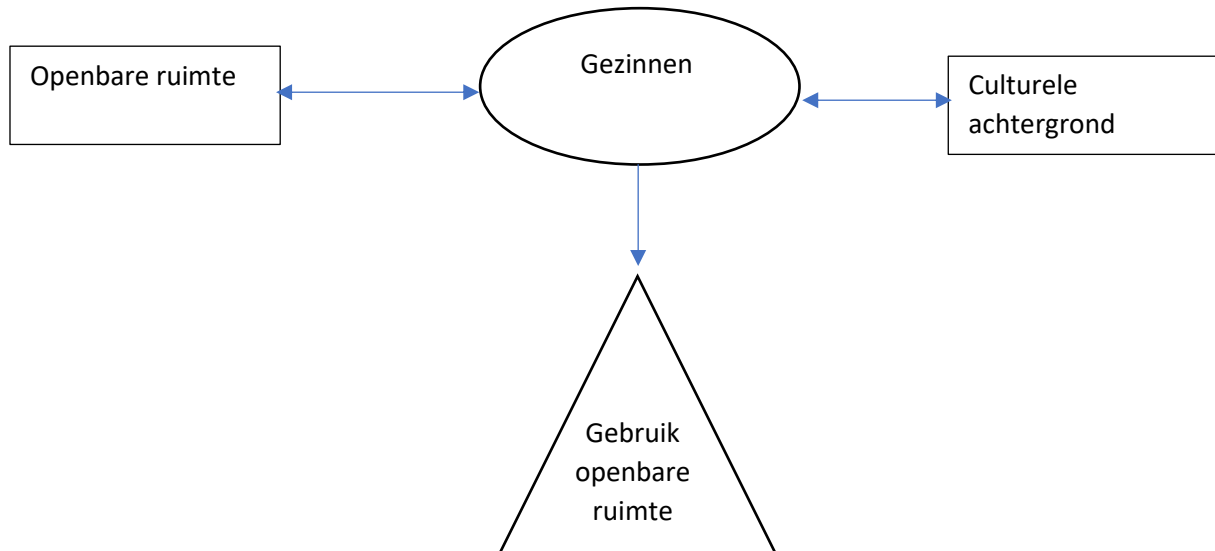
5.1 Gebruik openbare ruimte door Turkse en Marokkaanse personen

In het vorige hoofdstuk werd duidelijk dat personen met een Turkse en Marokkaanse achtergrond nagenoeg op dezelfde manier met de openbare ruimte omgaan. De verschillen in cultuur tussen deze twee bevolkingsgroepen zijn te zien in de privésfeer van de groepen. Het gaat hier dan over een andere taal of een andere stroming binnen de Islam. Deze kleine culturele verschillen spelen echter geen prominente rol in het gebruik van de openbare ruimte. De rol van de factor gemeenschappelijke geschiedenis lijkt ook beperkt. Het gevoel van verbondenheid met het land van herkomst is wel aanwezig, maar niet op basis van de gemeenschappelijke geschiedenis. Volgens de respondenten komt de verbondenheid eerder voort uit persoonlijke herinneringen of familiale banden. Dit gevoel van verbondenheid met de herkomst zou volgens Burgersdijk (2018) wellicht wel enigszins van invloed zijn op het gebruik van de openbare ruimte en zou voornamelijk voor Marokkaanse personen gelden. Deze personen zouden door een sterkere band met het land van herkomst en andere Marokkanen minder behoefte hebben om te aarden in de lokale, Nederlandse samenleving en hierdoor meer in de openbare ruimte aanwezig zijn en 'rond te hangen' (Burgersdijk, 2018).

Een vooraf niet geoperationaliseerde factor binnen de cultuur, lijkt het meeste invloed te hebben op het gebruik van de openbare ruimte. De Turkse en Marokkaanse groepen lijken namelijk zo veel mogelijk tijd buiten te willen doorbrengen. Waar dit onderzoek begint met de bewering dat zij juist een teruggetrokken bestaan zouden leven en zich niet veel laten zien in de openbare ruimte, blijkt dat dit niet geldt voor de Turkse en Marokkaanse groepen in de drie wijken in Nijmegen. De Turkse en Marokkaanse personen gaan graag naar buiten om hier hun sociale contacten op te doen en te onderhouden, maar ook om te wandelen of te eten, al dan niet in gezelschappen. Dit wordt door de betreffende respondenten zelf aangegeven als iets wat in hun bloed zit en volgt uit hun Turkse of Marokkaanse cultuur. In het land van herkomst zou dit ook het geval zijn. De invloed van cultuur op het gebruik van de openbare ruimte is hierdoor in zekere zin te verklaren door de sociale cultuur en niet zo zeer door de ideologische cultuur, aangezien het in dit geval voornamelijk gaat om handelingen in de openbare ruimte en binnen groepen. Hiermee samenhangend is dat er binnen de Turkse en Marokkaanse gemeenschap, door dit soort gebruik in de openbare ruimte, voornamelijk sprake is van sociale en optionele activiteiten in de openbare ruimte.

5.2 Giddens' Structuurtheorie

Uit bovenstaande blijkt dat de culturele achtergrond van Turkse en Marokkaanse personen in Nijmegen op een beperkte manier van invloed is op het gebruik van de openbare ruimte. In dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van de structuurtheorie van Giddens. In hoofdstuk 2 is deze vertaalslag gemaakt en leverde dat het volgende conceptuele model op.

Figuur 10 Conceptueel model

In dit conceptueel model zijn de gezinnen de *agents* die gebruik maken van de openbare ruimte. Zij worden echter beïnvloed door de culturele achtergrond die ze hebben en de openbare ruimte die in hun buurt aanwezig is. Tegelijkertijd speelt er de *dualiteit van de structuur*, wat inhoudt dat de gezinnen ook de openbare ruimte en de culturele achtergrond beïnvloeden.

Aan de hand van dit onderzoek is duidelijk geworden dat de gezinnen, en daarmee hun gebruik van de openbare ruimte, wel degelijk beïnvloed worden door hun culturele achtergrond. Weliswaar is dit nauwelijks door een van de drie factoren die Zimmermann onderscheidt (2017), maar door een niet-geoperationaliseerde factor, namelijk het feit dat de Turkse en Marokkaanse personen graag veel buiten leven in de openbare ruimte voor sociale en optionele activiteiten.

Daarnaast speelt de inrichting van de openbare ruimte ook een rol in het gebruik van de openbare ruimte door de Turkse en Marokkaanse gezinnen. Dit betreft echter meer het niet-gebruik van de openbare ruimte. In hoeverre dit het geval is, hangt af van de (fysieke) kwaliteit van de openbare ruimte. Op het moment dat de openbare ruimte van slechte kwaliteit is, beïnvloedt dit het gebruik van die ruimte op een negatieve manier: men maakt geen gebruik van de openbare ruimte. Echter, op het moment dat de kwaliteit normaal of goed is, wordt er niet perse meer gebruik gemaakt van de openbare ruimte.

De Turkse en Marokkaanse gezinnen worden niet alleen beïnvloedt, maar beïnvloeden ook de twee *structuren*. Zo beïnvloeden ze de openbare ruimte door hier überhaupt gebruik van te maken. Hierdoor is het mogelijk dat dit door andere personen als positief wordt ervaren en de openbare ruimte meer aan de eisen voldoet voor optionele activiteiten. Daarnaast kan het ook een negatieve invloed hebben wanneer er slecht met de openbare ruimte wordt omgegaan en zo de fysieke kwaliteit achteruit gaat.

Wat betreft de invloed van gezinnen op de culturele achtergrond is dit wat minder duidelijk. Hierbij lijkt het meer alsof het tijd en locatie gebonden is: jongere en nieuwe generaties maken zich naast de oorspronkelijke cultuur, ook de lokale cultuur eigen. Wellicht creëren zij op deze manier een nieuwe stroming binnen hun oorspronkelijke cultuur.

Met bovenstaande is het mogelijk om een conclusie te trekken en een antwoord te geven op de hoofdvraag:

In hoeverre heeft de culturele achtergrond van gezinnen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond invloed op het gebruik van de openbare ruimte met als cases Nije Veld, 't Acker en Meijhorst in Nijmegen?

De culturele achtergrond heeft in zekere zin invloed op het gebruik van de openbare ruimte door gezinnen met een Turkse of Marokkaanse achtergrond, maar dit beperkt zich tot één niet-geïdentificeerde factor en ligt in de sociale cultuur. Het leidt uiteindelijk tot voornamelijk sociale activiteiten en in mindere mate optionele activiteiten in de openbare ruimte (parken).

6 Afsluiting

Na uitvoering van dit onderzoek en beantwoording van de hoofdvraag kan er worden teruggeblikt op het gehele proces van het onderzoek en het schrijven van deze scriptie, maar dient er tegelijkertijd ook vooruit te worden gekeken naar wat er met dit onderzoek gedaan kan worden en naar eventueel vervolgonderzoek. In dit hoofdstuk zullen deze vooruitblik en terugblik behandeld worden.

6.1 Aanbeveling en discussie

De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat de aanleiding van het onderzoek niet juist is. In eerdere onderzoeken stond vermeld dat personen met een (Islamitische) migratieachtergrond zich niet in de openbare ruimte van de westerse samenleving zouden mengen en een teruggetrokken bestaan zouden leven. Dit onderzoek heeft laten zien dat het tegendeel waar is en dat de Turkse en Marokkaanse bewoners van een drietal buurten in Nijmegen juist veel van hun tijd in de openbare ruimte doorbrengen, voornamelijk voor het opdoen en onderhouden van sociale contacten. Voor de Turkse en Marokkaanse gemeenschappen is een openbare ruimte van goede kwaliteit daarom zeer belangrijk. Voor hen moet de openbare ruimte van dusdanige kwaliteit zijn dat zij hier kunnen wandelen en kunnen zitten. Een belangrijk gegeven hiervoor is dat de openbare ruimte niet alleen voor de kinderen van goede kwaliteit moet zijn, in de vorm van speeltoestellen of Cruyff courts, maar ook voor de ouders of ouderen, bijvoorbeeld in de vorm van bankjes. Het is voor gemeenten dan ook aan te bevelen goed te kijken naar de openbare ruimtes in de buurten en wijken en deze indien nodig aan te passen zodat deze van goede kwaliteit is en zo de wijk levendig te maken waardoor de sociale contacten tussen de buurtbewoners verbeteren.

Dit onderzoek heeft echter alleen plaatsgevonden in de gemeente Nijmegen. Het is daarom niet mogelijk om te concluderen dat dit in iedere gemeente het geval is. Het zou kunnen zijn dat het in naastgelegen grote gemeentes zoals Arnhem of 's Hertogenbosch niet geldt. Daarnaast heeft dit onderzoek zich alleen gericht op de Marokkaanse en Turkse bevolkingsgroepen. Er is vanuit hun standpunten gekeken en verslag gedaan. Zodoende is er geen aandacht geweest voor migranten met een andere afkomst en voor de autochtone Nederlander die over het algemeen procentueel het meest voorkomend is in de verschillende buurten. Hoe deze bevolkingsgroepen met de openbare ruimte omgaan of deze het liefst ingericht zien, is buiten beschouwing gebleven. De openbare ruimte inrichten afgaande op slechts twee immigrantengroepen is niet te verantwoorden, tenzij deze nagenoeg als enige in de betreffende buurt of wijk wonen. Het blijft van belang om de openbare ruimte voor iedereen toegankelijk te maken en/of te houden.

Dit zou daarom centraal kunnen staan in eventuele vervolgonderzoeken. Er kan eenzelfde soort onderzoek gedaan worden naar andere immigrantengroepen, hoe zij met de openbare ruimte omgaan, met welke beweegredenen en hoe zij deze openbare ruimte het liefst ingericht zien. Daarnaast kan het onderzoek breder en grootschaliger worden opgezet, zodat het wellicht uiteindelijk voor de gehele Nederlandse bevolking duidelijk is hoe zij met de openbare ruimte omgaan. Er zou dan op verschillende schaalniveaus gekeken kunnen worden hoe de openbare ruimte eventueel aangepast kan worden.

De resultaten van dit onderzoek geven de gemeente Nijmegen echter wel meer inzicht in het belang van kwalitatief goede openbare ruimten, met name parken. Het is door dit onderzoek duidelijk dat deze een belangrijke rol spelen in het leven van een vrij grote groep inwoners. De gemeente Nijmegen kan er nu voor zorgen dat de kwaliteit gewaarborgd blijft of eventueel verbeterd wordt en dat er in buurten waar weinig tot geen parken zijn, eventueel ruimte wordt gemaakt voor parken.

6.2 Reflectie

Naast een vooruitblik is het ook van belang om terug te kijken op het proces van het schrijven van deze scriptie en het uitvoeren van het daarbij behorende onderzoek. Door kritisch te zijn naar jezelf als onderzoeker en naar je resultaat kan je jezelf blijven verbeteren en blijven groeien. Zowel als onderzoeker, maar ook als persoon zelf. Er zijn namelijk altijd verbeterpunten. Het tot stand brengen van dit onderzoek is niet zonder slag of stoot gegaan. Hoewel het relatief gemakkelijk verliep met het eerste idee van het onderzoek, kwamen de eerste moeilijkheden al gauw met het maken van de onderzoekstechnische keuzes. Hoewel kwantitatief onderzoek niet mijn sterkste kant is, leek dit in eerste instantie goed te passen bij dit onderzoek. Door dit te kiezen had ik mijzelf kunnen uitdagen en verbeteren op dit vlak. Gedurende het schrijven van het onderzoeksvoorstel bleek echter al gauw dat het onderzoek beter van kwalitatieve aard kon zijn.

Het overstappen naar een kwalitatief onderzoek bracht met zich mee dat er de juiste respondenten gevonden moesten worden. Gelet op de keuzes voor de wijken en de percentages niet-westerse bewoners in de buurten, ging ik er van uit dat dit vrij makkelijk zou gaan. Het leek een kwestie van de betreffende buurten in gaan, mensen aanspreken en de interviews afnemen. Helaas bleek dit een te optimistische gedachte te zijn en verliep dit minder soepel. Hier liggen een aantal oorzaken aan ten grondslag. Zo is het vrij lastig om constant op onbekende personen af te stappen op straat en het gesprek aan te gaan. Daarnaast ligt het onderwerp redelijk gevoelig. Van verschillende mensen uit mijn directe omgeving kreeg ik af en toe te horen dat het onderzoek racistisch zou kunnen overkomen, omdat het een onderzoek betrof naar alleen de vier grootste niet-westerse immigrantengroepen. Met deze gedachte op personen die tot deze groepen behoren afstappen, maakt het ook moeilijker. Zodra de stap was genomen bleek al vaak dat de personen geen tijd of interesse hadden of dat de juiste doelgroep niet was gevonden. Dit laatste was voornamelijk het geval bij de Antilliaanse en Surinaamse groep, wat ertoe heeft geleid dat deze gedurende het proces uit het onderzoek zijn geschrapt.

Achteraf gezien was het verstandiger geweest om vanaf het begin op alleen de Turkse en Marokkaanse groep te richten. Zo kon er gedurende het gehele onderzoek gefocust worden op alleen deze groepen en werd het probleem van respondenten vinden tijdens de Ramadan vermeden. Er werd door Turken en Marokkanen namelijk aangegeven dat zij tijdens de Ramadan niet beschikbaar waren voor interviews. Ondanks dat het vinden van respondenten wat moeilijker verliep, is dit mede door hulp van anderen alsnog zeer goed gelukt en zijn de juiste respondenten gevonden.

Een ander hekelpunt in dit onderzoek bleek het sterk maken van het theoretisch kader. De basis was al gauw gelegd, maar dit behoefde nog extra aanvullingen en verbeteringen. Met name de operationalisering verdiende nog de nodige aandacht. Dit is nu gedurende het gehele onderzoeksproces steeds wat verbeterd en uitgebreid, maar had volledig afgerond kunnen worden tijdens bijvoorbeeld de Ramadan, wanneer blijkbaar onmogelijk leek om interviews af te nemen.

Desondanks ben ik tevreden met deze bachelor thesis. Ik heb interessante gesprekken mogen voeren met interessante mensen, maar ook (letterlijk) mogen proeven aan de gastvrijheid die door de respondenten werd aangehaald. Dit onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat deze gastvrijheid en openheid, welke voortvloeit uit de culturele achtergrond van Turken en Marokkanen, van invloed is op het gebruik van de openbare ruimte.

7 Bronnen

7.1 Literatuur

Aitken, S., Valentine, G. (2012), *Approaches to Human Geography*. Londen: SAGE publications Ltd.

Burkert, W. (1996), *Creation of the Sacred: Tracks of Biology in Early Religions* 1. Harvard University Press. In: Raday, F. (2003), *Culture, religion and gender*. I.CON 1(4), 663-715, Oxford University Press

Castricum, R. (presentator), (2018), Marokko op 1. PowNed

Centraal Bureau voor de Statistiek, (2016), Dossier migratie en integratie: Bevolking naar migratieachtergrond, opgevraagd op 24-02-2018 van: <https://www.cbs.nl/nl-nl/achtergrond/2016/47/bevolking-naar-migratieachtergrond>

Centraal Bureau voor de Statistiek, (2018a), Statline, opgevraagd op 21-02-2018 van: <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=70751NED&D1=0,6&D2=23,47,59,103,144,161,209,218,235&D3=0&D4=0,4,9,14,19-20&HDR=G2,G3&STB=G1,T&VW=T>

Centraal Bureau voor de Statistiek, (2018b) CBS in uw buurt, opgevraagd op 24-02-2018 van: http://www.cbsinuwbuurt.nl/#gemeenten2016_aantal_inwoners

Centraal Bureau voor de Statistiek, (2018c), Statline, opgevraagd op 23-03-2018 van: <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83487NED&D1=0-2,4,16-22,34&D2=10269-10270,10272-10279,10281-10282,10284-10287,10289-10293,10295-10298,10300-10308,10310-10316,10318-10320&HDR=T&STB=G1&VW=T>

Deben, L. (1999), *De stedelijke openbare ruimte onder druk*. Openbaar bestuur, 4, 9-13.

Doggen, M. (2008) *Jongeren in de openbare ruimte: Een onderzoek naar jongeren ontmoetingsplaatsen in Nijmegen*. *Masterthesis*, opgevraagd van: <http://theses.uvn.nl/handle/123456789/3161>

Ernste, H. (2018), *persoonlijke communicatie 23-02-2018*.

Gehl, J. (2011), *Life between buildings: Using public space*. Washington: Island Press.

Giddens, A. (1984), 'Elements of the Theory of Structuration', *The Constitution of Society: Outline of a Theory of Practice*, Berkeley: University of California Press, pp. 1-28

Gifford, A., Jr. (2008) [review van het boek *Not by Genes Alone: How Culture Transformed Human Evolution* door P.J. Richerson en R. Boyd]. Springer Science+Business Media. DOI: 10.1007/s10818-008-9031-z

Graaf, de, P.M., Kalmijn, M., Kraaykamp, G., Monden, C.W.S. (2011), *Sociaal – culturele verschillen tussen Turken, Marokkanen en autochtonen: eerste resultaten van de Nederlandse LevensLoop Studie (NELLS)*. Centraal Bureau voor de Statistiek, bevolkingstrends.

Inglis, D., Thorpe, C. (2015), *An invitation to social theory*. Cambridge: Polity Press.

Karsten, L. (2014), *From Yuppies to Yuppies: family gentrifiers consuming spaces and re-inventing cities*. Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie, 105(2), 175-188.

Klop, C.J. (1999), *Religie of etniciteit als bindmiddel? Migrantenstudies*, 15(4), 246-254.

- Knox, P.L., Marston, S.A. (2014), *Human Geography: Places and Regions in Global Context* (6). Essex: Pearson Education Ltd.
- Lefebvre, H. (1991), *The Production of Space*. Oxford: Blackwell Publishers
- Mayhew, S. (2009), *A Dictionary of Geography*, Oxford University Press, eISBN: 9780191726699
- Minah, M. (2017), What is the Turkic Language Family? Worldatlas. Opgevraagd op 15-06-2018 van: <https://www.worldatlas.com/articles/what-is-the-turkic-language-family.html>
- Mink, I., Walz, G. (2018), Discriminatiecijfers in 2017: een rapport over registraties en meldingen van discriminatie in Nederland. Rotterdam/Den Haag, Art. 1
- Mitchell, D. (1995), The End of Public Space? People's Park, Definitions of the Public, and Democracy. *Annals of the Association of American Geographers*, 85(1), 108-133
- Nederlands Jeugdinstituut, (2018), Cijfers over Jeugd en Opvoeding, Gezinnen. Opgevraagd op 11-03-2018 van: <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp/Cijfers-per-onderwerp-Gezinnen>
- Phillips, D. (2006), Parallel lives? Challenging discourses of British Muslim self-segregation. *Environment and Planning D: Society and Space*
- Poel, van der, L. (2013), Een zelfredzame samenleving beschikt zelf: Een onderzoek naar zelforganisatie bij stedelijke ontwikkeling en beheer van publieke ruimte. *Masterthesis*, opgevraagd van: <http://theses.ubn.ru.nl/handle/123456789/3349>
- PPS, (2000), *How to turn a Place Around*. New York: Project for Public Spaces
- Raday, F. (2003), Culture, religion and gender. *I.CON* 1(4), 663-715, Oxford University Press
- Rekker, N. (2017), De ruimtelijke ontwikkeling van openbare speelruimte. *Bachelorthesis*, opgevraagd van: <http://theses.ubn.ru.nl/handle/123456789/4461>
- Richerson, P.J., Boyd, R. (2005), *Not by genes alone: how culture transformed human evolution*. Chicago: the University of Chicago Press. ISBN: 0-226-71284-2
- Rot, van 't, J.D. (2009), Naar een succesvol gebruik van de openbare ruimte? *Masterthesis*, opgevraagd van: <http://theses.ubn.ru.nl/handle/123456789/3115>
- Said, E. (1993), *Culture and Imperialism*. Londen: Chatto and Windus. In: Aitken, S., Valentine, G. (2012), *Approaches to Human Geography*. Londen: SAGE publications Ltd.
- Scott, J., Marshall, G. (2009), *A Dictionary of Sociology*, Oxford University Press, eISBN: 9780191726842
- Sociaal Cultureel Planbureau, (2017) in: Feiten en cijfers over de multiculturele samenleving, NOS. Opgevraagd op 11-03-2018 van: <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2159374-feiten-en-cijfers-over-de-multiculturele-samenleving.html>
- Taouanza, I., Felten, H., Keuzenkamp, S. (2016), *Werkt het aangaan van een dialoog? Onderzoek naar de effectiviteit van dialoogbijeenkomsten tegen vooroordelen en stereotyperingen*. Kennisplatform Integratie en Samenleving.

UCL, (2018), *Studiepakket Multicultureel Nederland, Geschiedenis van de immigratie in Nederland*.
Opgevraagd op: 21-02-2018 van:
http://www.ucl.ac.uk/dutchstudies/an/SP_LINKS_UCL_POPUP/SPs_dutch/multicultureel_gev_NED/pages/geschiedenis_imm.html

Vennix, J.A.M. (2011), *Theorie en praktijk van empirisch onderzoek*. Harlow: Pearson Education Ltd.

Weijters, G., Scheepers, P. (2003), Verschillen in sociale integratie tussen etnische groepen: beschrijving en verklaring. *Mens en Maatschappij* 78(2), 144-157.

Wolff, H.E. (1999) Afro-Asiatic languages. *Encyclopaedia Britannica*. Opgevraagd op 31-07-2018 van:
<https://www.britannica.com/topic/Afro-Asiatic-languages>

Young, R., Holmes, A. (2010) *Cultures of the City: Mediating Identities in Urban Latin/o America*. University of Pittsburgh Press.

Zimmermann, K.A. (2017), What Is Culture? | Definition of Culture. Live Science, Culture. Opgevraagd op 22-04-2018 van: <https://www.livescience.com/21478-what-is-culture-definition-of-culture.html>

7.2 Afbeeldingen

Figuur 2: Giddens, A. (1984), 'Elements of the Theory of Structuration', *The Constitution of Society: Outline of a Theory of Practice*, Berkeley: University of California Press, pp. 1-28

Figuur 4, 6 & 8: Google Maps, 2018.

7.3 Interviews

Amina, (2018), persoonlijke communicatie, 21-06-2018

Badia, (2018), persoonlijke communicatie, 26-06-2018

Burgersdijk, D.J. (2018), persoonlijke communicatie, 13-06-2018

Fatma, (2018), persoonlijke communicatie, 25-06-2018

Firdevs, (2018), persoonlijke communicatie, 26-06-2018

Gunay, (2018), persoonlijke communicatie, 26-06-2018

Hatice, (2018), persoonlijke communicatie, 21-06-2018

Joren, J. (2018), Persoonlijke communicatie, 12-06-2018

Salah, (2018), persoonlijke communicatie 14-05-2018

Sara, (2018), persoonlijke communicatie, 14-05-2018

Shniye, (2018), persoonlijke communicatie, 26-06-2018

Soumaya, (2018), persoonlijke communicatie, 01-06-2018

8 Bijlagen

Bijlage 1: verdeling allochtonen naar buurten in Nijmegen

Buurtnaam	Totaal inwonersaantal	Percentage niet-westers allochtoon	Totaal aantal niet-westers allochtoon	Aantal Marokkaans	Aantal Antilliaans	Aantal Surinaams	Aantal Turks	Aantal overig niet-westers
Meijhorst	3445	34,98%	1205	305	130	90	210	475
Aldenhof	2455	26,68%	655	190	65	45	135	235
Neerbosch-Oost	7410	26,59%	1970	505	110	70	570	725
Malvert	2365	22,62%	535	150	45	25	155	170
Tolhuis	3365	21,69%	730	105	90	50	120	370
Zwanenveld	4675	20,96%	980	115	140	90	170	470
Nije Veld	6020	20,76%	1250	295	55	45	565	300
Hatert	10210	20,03%	2045	295	145	95	620	890
De Kamp	5370	19,18%	1030	130	105	115	170	520
Wolfskuil	6095	18,70%	1140	215	60	35	575	270
't Acker	5475	17,17%	940	145	140	145	105	415
Kerkenbos	60	16,67%	10	0	0	0	0	10
Westkanaaldijk	30	16,67%	5	0	5	0	0	0
Lankforst	2105	16,63%	350	35	35	40	55	200
Grootstal	5440	14,43%	785	110	55	45	310	270
Heseveld	6345	14,26%	905	270	65	55	230	295
't Broek	3845	12,48%	480	65	70	65	50	240
Biezen	7875	12,25%	965	165	120	50	220	420
Goffert	2380	11,55%	275	35	30	25	80	110
Hengstdal	7010	10,77%	755	80	45	40	135	460
Hatertse Hei	4080	10,66%	435	65	30	25	120	200
Lent	9160	10,37%	950	75	95	70	205	505
Heijendaal	2110	9,72%	205	5	25	10	25	155
Bottendaal	5140	9,44%	485	90	40	35	140	185
Oosterhout	6020	9,39%	565	70	50	60	130	270
Ressen	230	8,70%	20	5	5	5	0	15
Stadscentrum	8815	8,17%	720	70	95	60	80	420
Haven- en industrieterrein	125	8,00%	10	0	5	5	0	10

Weezenhof	3485	7,75%	270	15	35	35	35	155
Groenewoud	3440	7,56%	260	5	25	25	30	190
Benedenstad	2765	7,41%	205	20	20	15	20	135
Neerbosch-West	150	6,67%	10	0	5	0	0	10
Brakkenstein	3755	5,99%	225	25	25	15	40	125
Galgenveld	6915	4,99%	345	10	60	30	25	225
St. Anna	3510	4,99%	175	15	25	20	30	95
Hees	2875	4,87%	140	10	25	15	40	60
Altrade	6520	4,75%	310	25	50	30	60	155
Ooyse Schependom	235	4,26%	10	0	0	0	5	10
Hunnerberg	3800	4,21%	160	10	30	20	10	100
Kwakkenberg	1885	3,45%	65	10	10	10	10	40
Hazenkamp	4810	3,43%	165	5	15	25	25	100
Staddijk	205	2,44%	5	0	0	0	0	5
Vogelzang	0	0,00%	0	0	0	0	0	0
Bijsterhuizen	20	0,00%	0	0	0	0	0	0
NIJMEGEN	172025	13,22%	22745	3740	2180	1635	5505	10010

Bijlage 2: interviewguide buurtbewoners

Introductie onderzoek:

Onderzoek in hoeverre culturele achtergrond invloed heeft op het gebruik van de openbare ruimte gericht op de vier grootste niet-westerse immigrantengroepen (Marokkaans, Turks, Surinaams, Antilliaans). Cases Nijmegen met de buurten Nije Veld (20,8%), 't Acker (17,2%), Meijhorst (35%) welke alle drie percentage hebben dat boven het Nijmeegse percentage van 13% ligt.

Introductie respondent:

- Gezinssituatie, heeft u kinderen, zo ja hoeveel.
- Wonen kinderen nog thuis, welke leeftijd?
- Herkomst, land van herkomst (Marokkaans, Turks, Surinaams, Antilliaans)
- Religie
- Taal, moedertaal en hoe vaak deze spreken buitenshuis
- Hoe zou u uw eigen cultuur omschrijven (typisch Turks, Marokkaans, Surinaams, Antilliaans?)

Gebruik openbare ruimte

- Hoe vaak maakt u gebruik van de openbare ruimte?
- Waarvoor gebruikt u de openbare ruimte? Denk aan eigen ontspanning, voor/met de kinderen, noodzaak etc.
- Wat is uw beeld van wie er gebruik maakt van de openbare ruimte en op wat voor manier?
- Waarom maakt u géén gebruik van de openbare ruimte?
- Omgang met andere buurtbewoners → andere culturele achtergrond?
- Wat zou u zelf toevoegen aan de openbare ruimte?

Bijlage 3: interviewguide experts

Introductie onderzoek:

Onderzoek in hoeverre culturele achtergrond invloed heeft op het gebruik van de openbare ruimte gericht op de twee grootste niet-westerse immigrantengroepen (Marokkaans, Turks). Cases Nijmegen met de buurten Nije Veld (20,8%), 't Acker (17,2%), Meijhorst (35%) welke alle drie percentage hebben dat boven het Nijmeegse percentage van 13% ligt.

Profielschets+wijkatelier/wijkraad

- Wie bent u, wat is uw functie, wat is de betrokkenheid bij de buurt?
- Profielschets van de wijk. Hoe zou u de wijk omschrijven m.b.t. de culturele achtergronden?
- Wat is de functie van het wijkatelier/wijkraad?
- Wordt iedereen bereikt, is er een drempel?

Culturen

- Welke herkomsten zijn het meest/duidelijkst aanwezig?
- Hoe kenmerken de Turkse en Marokkaanse culturen zich in de buurt?
- Omgang tussen verschillende culturen? Bepaalde groepen wél met elkaar en bepaalde groepen níét met elkaar?
- Speelt er segregatie/discriminatie/racisme in de buurt?

Openbare Ruimte

- Speelt wijkatelier/wijkraad ook een rol in gebruik van de openbare ruimte? Zo ja, hoe?
- Wie maken er gebruik van openbare ruimte en hoe?
- Wat zijn de voornaamste plekken die gebruikt worden?
- Verschil tussen Turks en Marokkaans gebruik in de openbare ruimte? Verschil tussen die groep samen en andere groepen (autochtonen)
- Zou de openbare ruimte aangepast moeten worden aan wensen van verschillende culturen, met name Turkse en Marokkaanse? Enig idee hoe?

Bijlage 4: observatieschema en -verslagen

Observatieschema

- Hoe ziet de buurt er in zijn geheel uit?
- Wat is de uitstraling van de buurten?
- Hoe ziet de openbare ruimte eruit? (parken, pleintjes & trottoirs)
- Wat voor functie lijkt de openbare ruimte te hebben?
- Welke personen zijn er te vinden in de buurt?
- Hoe wordt er gebruik gemaakt van de openbare ruimte?

Verslag 't Acker

De buurt is vrij ruim opgezet met veel groen en ruimte voor parkjes en water. Dit is zowel in het centrum van de wijk als aan de randen. Daarnaast kent de buurt veel kleine erfjes die doodlopend zijn. Typische bloemkoolwijk. In deze erfjes zijn er veel kleine pleintjes en stoepen te vinden, echter deze geven een niet erg uitnodigende uitstraling. De openbare ruimte bestaat voornamelijk uit parkjes en groen met hierin veel water en vijvers. In deze parkjes zijn er ook op een aantal plekken wat speeltoestellen te vinden, maar dit is voornamelijk in het centrum van de buurt, nabij de basisschool en het wijkcentrum. De buurt heeft een vrij rustig en jonge uitstraling, dit komt wellicht mede doordat er (overdag) niet veel leven op straat te vinden is. Alleen dicht bij de winkels in het centrum en bij de basisschool is er wat meer leven. De rest van de buurt is nagenoeg leeg wat betreft bewoners. De personen die er zijn, zijn voornamelijk wat ouderen, naar schatting leeftijd van 60+, of juist de wat jongeren, naar schatting 15-jarigen. Wat betreft de jongeren zijn dit voornamelijk jongeren met een migratie achtergrond. De ouderen die zich in de openbare ruimte begeven lijken hier vooral met een specifiek doel te zijn, zoals het doen van boodschappen of het uitlaten van een hond. De jongeren hangen meer op een plek zoals voor de Lidl of bij het Cruyff court. De openbare ruimte lijkt dus gebruikt te worden als functionele plek, maar ook als plek voor ontspanning. Dit is echter voornamelijk in centrum van de buurt. In het overgrote gedeelte van de buurt, waar de parkjes te vinden zijn, wordt er geen gebruik van gemaakt, terwijl het hier wel voor bedoeld is.

Verslag Nije Veld

Nije Veld is een erg compacte buurt met eigenlijk geen aanwezigheid van parkjes. Heel sporadisch een klein grasveldje, maar verder is de hele buurt bebouwd met steen. Kleine pleintjes zijn er dan wel genoeg te vinden, met als toppunt een groot plein midden tussen rijtjeswoningen, het Potgieterplein. De hele buurt bestaat voornamelijk uit rijtjeshuizen, op sommige plekken staan er ook kleine flatgebouwen. Van de drie buurten is deze wijk echter het meest volgebouwd. Wel is er ook in deze buurt een Cruyff court te vinden welke ook veel wordt gebruikt gedurende de gehele dag. Van alle drie de buurten lijkt Nije Veld het meest te leven wat betreft personen op straat. Vanaf het winkelgebied aan het begin van de Willemsweg tot aan het wijkcentrum op het einde van de Willemsweg, zijn er veel mensen op straat te vinden. Ook in enkele zijstraatjes, zoals naar het Potgieterplein en naar het Cruyffcourt, is genoeg volk te vinden. Hoewel dit niet een duidelijke leeftijdscategorie is, is het wel duidelijk dat de meesten van hen een migratieachtergrond hebben. Er wordt zowel op een recreatieve manier als op een functionele manier gebruik gemaakt van de meeste openbare ruimte, de trottoirs. Het dient als doorstroombmogelijkheid van A naar B en zo wordt het voornamelijk gebruikt. Echter, nabij de winkels wordt het ook veel gebruikt als sociale ontmoetingsplek door jongere (mannen).

Verslag Meijhorst

Deze buurt heeft een vrij saaie en grauwe uitstraling. In de buurt zijn veel kleine, grijze flatgebouwen van ongeveer 8 etages te vinden. Daarnaast zijn er ook vrij veel rijtjeshuizen te vinden in de buurt. Om de flatgebouwen heen liggen over het algemeen wel wat grasveldjes, maar deze lijken meer te zijn om de buurt wat groener te laten ogen dan dat deze ook echt gebruikt (kunnen) worden.

Daarnaast bevindt er in het centrum van de buurt een wat groter park met vrij veel bebossing. Dit geeft de buurt een wat aangenamere uitstraling in tegenstelling tot de flatgebouwen. Naast dit park bevindt zich het winkelcentrum waar het meeste leven zich afspeelt. Het park wordt zodoende ook door meerdere bewoners gebruikt als snelst mogelijke route naar het winkelcentrum. Evenals in 't Acker is er vrij weinig leven op straat te vinden, buiten het gebied rondom het winkelcentrum om. Alleen rond de tijden dat de basisschool gaat beginnen of juist sluit, zijn er meer mensen, voornamelijk vrouwen, op straat te vinden. Er is echter niet een specifieke groep te herkennen die op straat te vinden is, dit is echt van alle leeftijden en lijkt ook van alle soorten herkomst te zijn. Hoewel er niet veel echt openbare ruimte is om bijvoorbeeld te recreëren, te ontspannen of vrienden te ontmoeten, wordt er ook niet op zo'n manier gebruik gemaakt van de ruimte die er wél is (met name het park).